

H E T
J U I C H E N D E
E M M E R I K,
O V E R D E N
H E R S T E L D E N
V R E D E.

M de Beschryving, die wy onderneemen, in eene be-
hoorlyke orde te verrichten, en zo aan ons oogmerk te
voldoen, hebben wy dezelve in de drie volgende Afdee-
lingen geschildert:

De eerste Afdeeling, geeft een Verhaal op, aangaande de plechtige
Bekendmaaking van den VREDE, den XI^{de} van Lentemaand.

De tweede toont aan, alle Plechtigheden en openbaare Vreugde-
Bedryven die, op den alderhoogst bepaalden Dankdag, den XIII
van Lentemaand en eenige volgende, zo in de Kerken, als op an-
dere plaatsen geschied zyn. En

De derde deelt ons een omstandige Beschryving mede, van de Illu-
minatiën, Versieringen, Zinnebeelden en Byschriften, die by die
heuchelyke gelegenheid, hier des Avonds, te zien en te leezen zyn
geweest.

Derhalven gaan wy nu onmiddelyk over tot

D E E E R S T E A F D E E L I N G E.

*Beschryvende de plechtige Bekendmaakinge van den Vrede,
den II van Lentemaand 1763.*

De aangenaame Dag, waarop de Inwoonderen van deze, door
den

den Oorlog, zo zeer gedrukte Stad, de zo lang gewenschte en zeer verkwikkende Tyding van eenen, den XV. van Sprokkelmaand dezès Jaars, te *Hubertsburg*, gelukkig en roemrugtig gefloten Vrede, tusschen zyne KONINGLYKE MAJESTEIT VAN PRUISSCHEN, Onzen Allergenadigsten Koning en Heere, aan de eene zyde, en de KEIZERINNE KONINGINNE VAN HUNGARIEN EN BOHEEMEN, nevens den KONING VAN POOLEN als KEURVORST VAN SAXEN, aan de andere zyde, opentlyk bekend gemaakt wierd, was den XI. van *Lentemaand* MDCCLXIII en deze heuchelyke Plechtigheid geschiede op de volgende wyze:

Des Morgens wierden, van negen tot tien uren, de Klokken in alle de Kerken der Stad geluid, en daar door de verheugde Inwoonderen te kennen gegeven, dat thans die lang gewenschte *Bekentmaaking stont te geschieden*. De Vaandels van de Burger-Compagnien wierden by hunne Officieren uitgestookten, en waaiden dien Dag ter eere, gelyk 'er ook eenigen ten dien einde op de Kerk-Toorens pronkten.

Het Geschut wierd gelost, en men kon een algemeen genoeg op de Aangezichten leezen, om het geen 'er thans stont te gebeuren.

Immiddels wierd de Trom, ter vergaderinge van de Compagnie der Burger Jonggezellen, geflagen, waar op dezen zig naar het Huis van hunnen Capitein begaven; wordende vervolgens het Vaandel van dezelve Compagnie behoorlyk afgehaald, en daarna van 's Capiteins Huis, de marsch naar het Stadhuis, alwaar de *Wel Edele Achtbaare Magistraat* vergaderd was, aangenomen. Hier wierd van wegen *Hun Wel Ed. Achtbaare*, tot de Publicatie van den gefloten Vrede, nodige ordre gegeven, om denzelven door de geheele Stad, op alle Hoeken der Straaten, bekend te maaken en af te eze n.

De optocht en marsch, die ten dien einde geschiedde, was in de volgende orde:

Vooraf reeden drie Postillons, blaazende op hunne Posthoornen; waar achter de Koninglyke Post-Secretaris, de Heer BÖTTGER, met den ontblooten Degen in de hand, insgelyks te Paard, gelyk ook twee Heeren, die by de Afkondiging van den Vrede telkens op de Trompetten blaasden, volgden; en daarna drie Stads Boden te voet, met hunne Schilden voorzien.

Hierop reed een Jongeling in Roode Huzaaren Montearing, met eenen blauwen Mantel omhangen, houdende den Sabel in de Vuist:
en

en na dezen kwam de Heer GESELLSCHAP, Substitut Secretaris dezer Stad, geschikt om als *Herout*, de Publicatie en afleezinge alomme te verrichten.

Dezelve zat op een fraai uitgedoft Paard, en was bekleed met eenen blauwen Rok, een Roode met goud bezette Vest of Kamifool, en een Hoed, versierd met een breed goud Boordzel, en witte Pluimen; in zyne rechte Hand droeg Hy, eenen, door kostbaare Linten gestrikt, Olyftak, en voor de Borst eene zwaar vergulden Sterre, in wier midden men den Zwarten Adelaar zag, en rondom *Sub umbra alarum tuarum*.

Naast den Herout reeden twee Jonge Heeren als Officiers, insgelyks deftig gekleed, en hierna volgden alle de overigen, twee en twee te Paard, met uitgetrokken Degens; de Standaard wierd door eenen gedraagen, die op een wit Paard reed. Eindelyk wierd deze Trein gesloten, door de Compagnie Jonggezellen, te voet, hebbende hunnen Capitein, Lieutenant en Vaandrig aan het hoofd; gedurende de geheele marsch wierd de Trom geslagen.

Voor 't overige zyn alle, die tot dezen optogt behoord hebben, niet alleen, naar hunnen staat, deftig, net en zinnelyk gekleed, maar ook elk hunner, met zwarte en witte Cocardes, in wier midden men den zwarten Adelaar zag, aan hunne hoeden versierd geweest.

Op alle Hoeken der Straaten, daar den Vrede, onder het geluid der Trompetten, wierd bekend gemaakt, wierd ook niet alleen voort daarop tot driemaal toe uitgeroepen, en van eene zeer groote meenigte zaam vergaaderd volk, beantwoord: *Lang leve FRÉDERIK DE GROOTE, onze allergenadigste Koning en Lands Vader!* maar ook de hoeden om het hoofd geslaagen, en te gelyk, het Kanon tot driemaal toe geloft.

Aldus is deze aangename, staatelyke en heuchelyke Plechtigheid, tot genoegen en verwondering van alle goede Ingezeetenen en ter nagedachtenisse voor de latere Nakomelingen, in de uitterste orde volbracht.

DE TWEEDE AFDEELINGE.

Bevattende alle plechtigheden en openbaare Vreugde bedryven, die op den alderhoogst bepaalden Dankdag den XIII van Lentemaand en eenige volgende, zo in de Kerken, als op andere plaatsen verricht zyn.

Na dat op den XII. van Lentemaand, zynde Saturdag, des Avonds,
A 2 door

door het Luiden van alle Klokken der Kerken, de reets uit hunnen druk opgebeurde Inwoonderen, bekend gemaakt en erinnerd was, dat, alzo de volgende Zondag, het gezegende tydſtip zoude zyn, om naar Koninglyke Allergenadigſte ordre, den Allerhoogſten voor den verkregen Vrede, opentlyk in alle de Kerken te danken, elk zig tot zulk een gewichtig einde betamelyk behoorde toe te ruſten, en dierhalven hun daar door, als toegeroepen was geworden:

Hoort, Vaderland'ren, hoort! na zo veel krygs-bezwaaren,
 Heeft nu de Vrede u door haar zaal'ge komſt verblyd:
 Bereidt u dan, dat God, den God der Legerſchaaren,
 Die uwen Koning hoedde in 't Dond'ren der gevaaren,
 Op morgen 't Danklied word', met Mond en Hart gewyld!

Zo brak eindelyk die langgewenſchte Dag aan, zynde Zondag den XIII. derzelfder Maand; Hy wierd ons niet alleen, wederom door het herhaald gelui der Klokken, maar te gelyk door het geſtaadig loſſen van 't Geſchut, aangekondigd, en elk aangespoord, om met eene opgeruimde en dankbaare zielsgeſtalte, aan het oogmerk te beantwoorden, waartoe denzelven ingeſteld was, ten dien einde, begon de Godsdienſt des morgens ten negen uren.

In de Gereformeerde Kerk, alwaar door den Jongſten Predikant, den Weleerwaarden Heere J. BRUMMER, eene, naar tyds omſtandigheid, zeer toepaſſelyke en ſtichtende Leerreden, over *Pſalm XLVI. vs. 9, 10, 11, 12.* gedaan wierd; de vooraſpraak was uit *Pſalm CXVIII. vs. 24.* ontleend, en voor en na gezongen, uit het Lied, *Herr unſer Gott dich loben wir.*

Des Nademiddags wierd in dezelfde Kerke, door den oudſten Predikant, den Weleerwaarden Heer A. DE RIDDER, over den, door Koninglyke allergenadigſte ordre opgegeeven Text, *Pſalm XLVII. vs. 2, 3, 4, 5.* ſtichtelyk en voldoende aan 't oogmerk, van dezen grooten Dag, gepredikt: alvoorens wierd door zyn Weleerwaarden, gelyk ook in alle Kerken geſchied is, (dat hierby dient aengemerkt te worden) de Koninglyke Allergenadigſte bekendmaking van den Vrede, voorgelezen. Zyn Vooraſpraak was genomen, uit het Boek van *Eſther* Hoofdt. VIII. vs. 17.; voor en na wierd niet alleen gezongen, het Lied *Herr unſer Gott dich loben wir*, of *Pſalm C.* en
Pſalm

Psaln XLVIII. vs. 1 en 2. maar ook teffens, den reeds gemelden *Ambrosiaanschen Lofzang*, of het *Te Deum Laudamus*, door een geselschap van Muzykkundigen, met Instrumenten en Stemmen, zielbeoorlyk en met een algemeen genoegen, opgeheven, en ten einde toe uitgevoerd.

Geduurende dat den Lofzang wierd gezongen, wierd 'er, uit eenige voor de Kerk geplante Kanonnen, verscheidenmaal gevuid.

Voor- en Nademiddag, wierden door beide Predikanten hartelyke en ziel-opwekkende Gebeden, naar de omstandigheid van dien gewenschten Dag, gedaan.

In de *Fransche Gereformeerde Gemeente*, wierd deze Dankdag niet eerder dan acht dagen daarna, zynde den XX. derzelfde maand gevierd, vermits de Koninglyke Allergenadigste, ten dien einde gegevene, ordre, niet eerder by dezelve ontvangen is. Derzelve Predikant, de Weleerwaarde Heer DE LA CROIX, Predikte uit *Psaln CXXII.* vs. 6. en paste deze woorden, op de heuchelyke tydsomstandigheid stichtelyk toe; voor en na, wierdt door de Gemeente gezongen het *Te Deum Laudamus*, in het Fransch.

In de *Evangelische Luthersche Kerk*, ving de Godsdienst des morgens mede om negen uren, met het zingen van het Lied *Herr Gott dich loben wir &c.* aan, daarna wierd van den Predikant, den Weleerwaarden Heer WESTERMANN, een, op deze plechtigheid ingericht gebed, gedaan, na het zelve is van de Gemeente het zesde vers uit het Lied, *Wie schön leucht uns der Morgenstern &c.* gezongen, daar op van het Musicalis Choor een Concert gemusiceerd; toen 't Muzyk geëindigd was, wierden de 7 en 8 vaarzen van het Lied, *Sey Lob und Ehr dem höchsten Gott*, door de gemeente Gezongen, waar mede de Predikant op den Preekstoel ging, en na de Inleiding uit *Predik. III.* vs. 8. over den voorgeschreeven Text, *Pf. XLVII.* vs. 2, 3, 4, 5., opwekkende en stichtelyk predikte.

Na de Predikatie wierd het *Te Deum Laudamus &c.* geheel Musicalis gezongen, en daar onder uit kleine, op den Kerkhof geplante Kanonnen, eenige maalen geschooten, en na dat zulks verricht was, ging de Gemeente onder een bestendig musiceeren, van allerhande Stemmen en Instrumenten, van elkanderen.

In de *Roomsch Catholyke Kerken*, wierd insgelyks de, door Koninglyke Allergenadigste ordre, opgegeven Text, verhandeld, en teffens het

het *Te Deum &c.* afgezongen; alzo geschiedde ook des avonds by de Eerw. Paters *Jesuiten*, wanneer het zelve musicaliter, met Stemmen en Instrumenten, opgeheven en uitgevoerd wierd.

De voorgeschrevene Textwoorden zyn mede in de *Kerke der Doopsgezinden*, door hunnen Leeraar den Weleerwaarden Heer JAARSMa, verklaard, en naar tyds omstandigheid stichtelyk toegepast; ook wierd 'er, vermits deze Gemeente geen Hoogduitsche Liederen in gebruik heeft, *Psaln C.* ten dien einde afgezongen.

De *Joden*, in deze Stad, hebben ook hunne onderdaanigheid, aan onzen Allergenadigsten Koning en Heer, en deelneming in de gegronde Vreugde, over den zo gelukkig geslooten Vrede, op den allerhoogst bepaalden Dankdag, in hunne Synagoge getoond.

Des Namiddags om drie uren, ging de geheele Joodsche Gemeente, nevens haare Vrouwen en Kinderen, naar de Synagoge, alwaar eenige honderd Lichten, waaronder zeer veel Waskaarzen, aangestoken wierden.

Voort daarop deed de Voorlezer volgens dagelyksche gewoonte, het Stondegebed, en na zulks verricht was, begaven zig de Voorzangers en de voornaamste uit de Gemeente naar het Altaar, terwyl 'er aangenaam gemusiceerd wierd, waarna van den Voorlezer in de Hoogduitsche Taal de Allergenadigste Verordening van zyne Koninglyke Majesteit, voorgelezen wierd; by het einde van het zelve, riep hy: *De Koning Leve!* en alle het Volk antwoorde met luider stemme, *Amen!*

Gemelde Voorlezer deed voort daarna een gepaste en fraaje uitlegging over den Text uit *Psaln XLVII*, die geëindigd zynde, zong de geheele Gemeente by beurten *Psaln XVIII. XX. XXIV. XXXIII. XLVIII* en *CXXIV*.

Vervolgens nam men de *Thora*, en zong een Gezang, 't geen naar 't Alphabet geschikt was, en aan het begin van yder vaars een Letter van zyne Koninglyke Majesteits Naam had, terwyl het in alle Vaarzen, ongedwongen op het woerd *Vrede*, uitliep.

Hierna begon een yder met aandacht te bidden, het gewoonlyke Gebed, dat men op alle Sabathen, voor onzen Allergenadigsten Koning en het geheele Koninglyke Huis doet, en de geheele Gemeente riep met luide stemme: *myn Heere de Koning leve in Eeuwighheid!*

Eindelyk bad men het Avond gebed, zo als gebruiklyk is, en het zel-

zelve geëindigd zynde, zong men *Pfalm CXI. CXII. CXLIV.* onder aangenaam Muzyk, en alzo is dit plechtig Dankfeest geëindigd, terwyl zig yder verheugd, naar zyn wooning begaf, om aldaar te Illumineeren.

De overige openbaare Vreugdebedryven der Stad, bestonden voornaamentlyk in 't volgende: niet alleen wierden de Klokken op het Middag-uur wederom geluid, maar ook des Avonds ten 6 uren.

De *Weledele Grootachtbaare Magistraat*, vergaderde des Avonds op het Stadhuis, alwaar, door haar Weleds., de Heeren Predikanten, Geestelyken, en eenige andere voornaame Perzoonen, van beide Sexen, op een deftig onthaal genodigd, en vervolgens getracteed wierden. Deze byeenkomst duurde tot laat in den Nacht, en de hooge Gezondheeden van *Haare Majesteiten den Koning en de Koninginne*, en van *Zyne Koninglyke Hoogheid den Prins van Pruiffchen*, nevens het geheele *Koninglyke Huis*, verder *de Koninglyke Armee*, *Hooge Generaliteit de Koninglyke Lands-Collegien*, en van *de Weled. Groot Achtbaare Magistraat*, wierden, onder het telkens lossen van het Geschut, gedronken.

Voor het Stadhuis, dat ongemeen fraai, door eene groote meenigte Lichten versierd was, las men de volgende Latynsche Vaarzen, die door twee verscheide Leden van het hier zig oeffenende Kunstgenootschap, onder de Zinspreuk *Jucunda & Idonea*, opgesteld zyn.

Curia loquitur:

Bella silent. Pax læta redit. Victoricibus armis
 Parta quies: positoque furore paciscitur orbis.
 Grata salutiferum populis facit otia Numen,
 Et mihi jura mei, per quæ facit otia, reddit.
 Inter & armorum strepitus, bellique tumultum,
 Et varios fati casus, variosque labores,
 Septima sollicitam prope me jam viderat æstas.
 Dum meus haud merito infestos FREDERICUS in hostes
 Fertur, Saxoniam subigit, Galloque fugato,
 Austriacum reprimit, Russum, Suecumque coërcet:
 Interea tristi belli sub lege relicta
 Pervigiles curas, luctumque, fugamque meorum,
 Militis armati jussa imperiosa, minaces
 Vultus, abductos, magna formidine, cives,

Tot

Het Juichende Emmerik,

Tot gemitus, lacrimas, tot questus anxia vidi.
 Sed vincit FREDERICUS! Habet Germania pacem,
 Cura fugit, gaudent gentes, felicitior ætas
 Civibus exoritur. Magni moderamine Regis
 Justitiam fociare manus, Pietate magistrâ,
 Cum Pace; excultas Artes, florescere merce
 Moribus ornatam, emendatam legibus, urbem.
 Atque Patrem Patriæ, si quid pia vota valebunt,
 Delicias nostras, Humanæ gentis Honorem,
 Et Pace & Bello Magnum, Populis dare jura,
 Regibus Exemplar, diuturna in pace videbo.

J.

Senatus Consultum Embricense

de Die, qui XV. ante Kal. Martias CIOCCCLXIII. quo Pacis fœdus
 inter Boruffos Austriacos & Saxonas in Huberti villa Sanciretur,
 Annis Solemnibus celebrando.

Quod Felix Faustumque Mihi; Populoque, Beatum
 Huncce Diem, quo ante FREDERICUS
 Pace sub Auspiciis cœli; septennibus armis,
 Et Terrâ plaudente, paratâ,
 Restituit Mihi, Tuta sibi Patrimonia, Regno
 Germanis, orbique quietem;
 Annua pergratâ solennia mente colendum
 Censuit, ut jus Fasque, Senatus.

J.

Aldus door twee Leden, van 't voorgemelde *Kunstgenootschap*,
 in Nederduitsche Dichtmaat gevolgd,

Het Raadbuis spreekt:

De Krygsstorm zwigt, de Vreê verschynt, de blyde Rust
 Heeft, door triomf hersteld, het wraakvuur uitgebluft,
 De Waereldt word verzoent, God heeft haar Rust gegeven,
 Waar door ik my, myn Regt, en Vryheid zie herleeven,

In

In 't midden van 't gedruis der Wap'nen, in 't gewoel
 Des Oorlogs; onder 't steeds afwisselend gevoel
 Van zorgelyken nood, en dreigende gevaaren,
 Sleet ik een bangen tyd, van byna zeven Jaaren,
 Terwyl myn FREDERIK zyn Vyand wederstaat,
 (Die 't onregt hem benyd,) gansch *Saxen* dwingt, en slaat
 Der *Franschen* Legermacht, stuit de *Oostenryksche* Volken,
 Beteugeld *Rus* en *Zweed*, zag ik, by de onweer-wolken,
 Door 't Oorlogs-juk gedrukt, de zorg, die 't Land beroert,
 Myn Burg'ren tot een schrik gevangen, weggevoerd,
 De dreigende Soldaat zyn trotsche wetten geeven,
 Myn Raad, door overlast gekweld, of weg gedreven,
 Al dat geklag, geschrei, en bitter harten-weê;
 Maar FREDRIK overwint, en *Duitschland* heeft den Vreê.
 Het Volk verheugd zig, 't ziet de zorg en angst verdwynen,
 Een beter Heil-Eeuw zal myn Burgery beschynen,
 Nu zal in een Gareel 't Regt en de Vrede gaan,
 De handen, op 't gelei der Godvrugt, samen slaan,
 En veilig in 't bestuur eens Grooten Konings bloejen;
 De Nivre Koopmanschap, en nutte Kunsten groejen,
 En in myn Stad, thans met geschiktheid, orde en zeên,
 Door Wetten, van misbruik gezuiverd, samen treên.
 Dat lang 's *Lands Vader*, zo gebeden iets vermoogen,
 Die eer van 't Menschdom, en de wellust onzer oogen
 In Vrede en Oorlog groot, den Volk'ren Wetten geef!
 Der Vorsten voorbeeld zy, en 't Ryk ten nutte leef!

H: B.

Raadsbesluit van de Stad *Emmerik*,

Om den Dag van den 15 February des Jaars 1763; op welken het
 Vreê-verbond, tusschen *Pruisschen*, *Oostenryk* en *Saxen*, te *Hu-*
bertsburg geslooten wierd, Jaarlyks plegtig te vieren.

't Zy my en 't Volk tot Heil. De lang gewenschte Dag
 Verschynt, op wien ik FREDRIK zag
 Den Vrede winnen, na een stryd van zeven Jaaren,
 Door 's Hemels hand in krygsgevaaren

B

Ge-

Gedekt, daar 't Aardryk juicht: Ik zie myn Vryheid weêr,
 En Regt door hem hersteld, zyne Eer
 En wettig Erf-bezit, zyn Vad'ren Erf, verdedigd,
 De Waereld en het Ryk bevredigd.
 De Raad acht billik, dat met eenen dankb'ren Geest
 Dees Dag gevierd worde, als een plechtig Jaarlyks Feest.

H: B.

Anders.

CURIA quàm Felix FRIDERICO jura ferente,
 Justitiæ pressis ara locusque fuit.
 Sed quas hæc sentit mordaces CURIA curas,
 Imperio GALLI, quum superata foret.
 Tunc filuere piæ Leges; Tunc moesta tremebat
 CURIA, Tunc taciti plena timoris erat.
 Tunc tremuit, sicut stabulis deprensa relictis
 Parva sub irato cum jacet agna lupo.
 Inveſti trucibus verbis tibi dira minati
 Hostiles animi: Verbera, vincla, cruces.
 REGIS PACIFERI jam dum Clementia tristes
 Depellit curas, quas dedit hostis ibi.
 CURIA pone metum, laetos nunc indue vultus;
 Solve DEO grates, PACIFERUMQUE cole.
 Ferrea belligeri compescuit limina Jani
 Heros invictus, pacis amansque tamen,
 Grata DEO fidei pietas venit obviam Sanctæ;
 Justitiæ nunc PAX oscula larga dabit.
 Ergo vive diu patriæ Columenque Salusque,
 Confolidetque DEUS, REX! Diadema Tuum.
 O.
 CURIA EMBRENSIS accepto PACIS Nuntio gaudia sua lo-
 quens inducitur, cum proposito, hunc diem festum quo-
 tannis solenni modo celebrandi Curia loquitur.
 Cum ter quinque dies Februarius enumeraret
 Ex Hubersburgo nuntia fama venit,

Nun

Nuntia PACIS erat: quod PAX tria corda ligasset
 Vinclis æternis dissociata diu.
 Illicò me longo solvebam CURIA læctu,
 Membraque lætitiæ signa dedere suæ.
 Exoptata Dies! nitido signanda lapillo!
 O mihi felicem terque quaterque Diem!
 Salve sacra mihi Lux: Sic tibi CURIA plaudo,
 Annuus inde Dies tu mihi festus eris,
 Posteritasque suo solvet pro REGE quotannis
 Sospite PACIFERO vota canora DEO.

Des anderen daags, hield het hier opgerechte *Muzyk-Collegie*, eene buitengewoone Vergadering, by welke een Ball gegeven, en verscheidene Heeren en Dames daartoe verzogt wierden, het geen tot laat in den Nacht duurde; van het talryk Gezelschap wierd niets anders, dan op het hooge Welzyn van Zyne Koninglyke Majesteit FREDERIK den Grooten, *Bevorderaar van Kunsten en Wetenschappen, Voorstander der Muzyk, waare Vader des Vaderlands!* gedronken, en telkens daarby het Geschut geloft. De Kamer waarin het Collegie vergaderd was, was ongemeen deftig door eene menigte Lichten en andere Decoratien versierd, onder anderen zag men aldaar verbeeld allerlei soorten van Muzyk-Instrumenten, met dit byschrift:

IVb FRIDERICo
 MVsICA Læta sonat.

En eenen Praisfischen zwarten Adelaar met dit Onderschrift:

IO Nos Beatos FRIDERICVS
 MVfas COLIt.

Op den volgenden *Donderdag*, hebben verscheide *Schuttery-Gilden*, of zogenaamde *Broederschappen*, hier hunnen optogt, op een vry prachtige wyze met slaande Trom, vliegende Vaandels en Muzyk, alle fraay gekleed, door de gantsche Stad verricht, 't geen sommige hunner, by die gelegenheid aan ons overgegeeven hebben, is achter deze Beschryvinge te vinden.

De *Schippers*, wier Schepen hier aan de Wal lagen, (een vryheid waarvan ze gedurende den Oorlog meest verstoken zyn geweest,) lieten hunne Vlaggen en Wimpels, van Mast en Stengen waajen, terwyl zy te gelyk van hunne Schepen, uit kleine, aldaar geplaatste Stukjes, schooten, 't geen, in die dagen mede, door de voorby vaarende *Schippers* geschiedde.

Voor 't overige was deze Stad, door eene meenigte van fraaje en sierlyke Eereboogen, die, of voor yders Huis in 't byzonder, of dwars over de Straaten opgericht waaren, versierd, willende de een den anderen hierin te boven gaan, en elk, als het waare omstryd, zyn genoeg en blydschap, over zulk eene gezegende Gebeurtenisse, te kennen geven.

By den vallenden Avond, wierd het oog der Inwoonderen verlustigd, door eene menigte van fraaie en het gezicht der Kenneren voldoende Vuurwerken, die, door zekeren Heer, in 't bereiden van diegelyke Kunst-vuuren niet onervaaren, saamgesteld, en vooral, op den hier voorby loopenden Rhyntroom, afgestookten wierden, terwyl de lichtende Vuurpyl, naar boven klom.

Ook zag men teffens, op de, in gemelde Rivier zig thans bevindende Zandbank, een groot getal, by elkanderen geplaatste Teertonnen, in brand gestoken; waarby telkens, onder het gestaadig gejuich van: *Lang Leef onze Grootte en allergenadigste Koning!* het Geschut geloft wierd.

Zo kan het Kunstvuur, 't oog des Onderdaans vermaaken,
Nu Grootte FREDERIK, het Krygsvuur heeft gebluft.
Lang moet elks Hart tot hem, in 't vuur der liefde, blaaken,
Die gloed vermind're nooit, in Oorlog of in Rust.

DE DERDE AFDEELINGE.

Behelzende een omstandig bericht van de Illuminatie, Versieringen, Zinnebeelden en Byschriften, die by deze heuchelyke gelegenheid, des avonds te zien en te leezen zyn geweest.

Eer wy tot deze Beschryving der Illuminatie enz. overstappen, zien wy ons genoodzaakt, om onzen Leezer, de volgende Aanmerkingen, betreklyk tot dezelve, mede te deelen.

I. Dat

I. Dat, schoon men alleen de Illuminatie van eenige Inwoonders dezer Stad, wier getal mogelyk op ruim honderd zal uitloopen, opgegeeven heeft, zulks niet ter benaadeeling van anderen, wier Naamen hierin niet te vinden zyn, moet opgenomen worden, als of dezelve niet zo wel hun genoegen en blydschap, op dien grooten Dag, als zy, van wier Illuminatie hier gedacht word, getoond zouden hebben. Neen: gelyk ons aan de eene zyde, de waarheid noodzaakt, om van alle Inwoonderen dezer Stad te getuigen, dat zy hunne Vreugd en Dankbaarheid, door verlichting der Huizen, en versieringen opentlyk aan den dag gelegd hebben; zo is, aan de andere zyde, ook waar, dat maar alleen ons voornemen geweest is, om zulke Illuminatie te beschryven, waarby eenige Zinnebeelden, of Byschriften te zien of te leezen waaren.

Dat nu het getal van zulken niet grooter is, is voornamentlyk ook daaruit ontstaan, dat de tyd ter bereidinge van deze openbaare vreugdetekenen, zeer kort geweest is, en men daar benevens met geen genoegzaame Schilders, ter uitvoering van het reeds by zig zelve ontworpen, voorzien was.

II. Wy staen gaarn toe, dat alle Zinnebeelden en Byschriften, die door ons verzameld zyn en hierin voorkomen, niet van gelyke waarde zyn, ja! dat 'er ook mogelyk eenige zig in opdoen, waar van men denken zal, dat zy dit werk weinig sieraed byzetten; maar onbevooroordeelde gemoederen, die de inrichting van een werk van die natuur, bedaard beschouwen, zullen met ons moeten toestemmen, dat het schier onmogelyk is, om daar alleen uitgezogte en aan de Kunstvoldoende stukken, in te brengen, vermits alle Menschen juist geen genoegzaame vermogens bezitten, om diergelyke op te geeven, hoe zeer sommige, op zig zelve verliefd zynde, zulks waanen; dog dat dit, tot eene zo groote ontferming van deze Beschryving zoude strekken, zien wy nog niet klaar genoeg: zoude het de schoonheid en orde, van een wel aangelegden Bloemtuint, zo zeer ontluiften, dat daarin niet alleen kostbaare, welriekende en sierelyke Hyacinten, Tulpen, Angelieren, maar ook Bloemen van geringere soort gevonden wierden? Zouden in plaats dat de waarde der eersten, daar door verminderde, niet in tegendeel dezelve aldus den Kenneren te heerlyker in de oogen schitteren?

Ook vertrouwen wy, dat 'er nog wel eenige stukken in zullen

zyn, die aan den geest der Kunstlievenden, niet geheel onbehaaglyk zullen voorkomen.

Van de overige kunnen wy dog zeggen, dat hunne Maakers nevens de anderen, hunne bereidwilligheid getoond hebben, en dit meen ik, is het voornaamste dat men, in een diergelyk Werk, vorderen kan.

III. Dat de Spelling in deze zig overal niet gelyk is, zal men licht kunnen begrypen, vermits het Vrugten van verscheiden Verstanten zyn, die men somtyds niet wel kon, of niet wel mogt veranderen.

IV. Eindelyk moeten wy nog zeggen, dat wy in de schikking dezer Beschryvinge der Illuminatie, enz. geen rang van Staat of Waardigheid in acht genomen, maar, om alle ongenoegen deswegens voor te komen, denzelven volgens het Cyffergetal, dat alhier voor de Huizen geplaatst is, ingericht hebben.

Stap nu, myn Leezer! stap door welverfielde Straaten,
En zie wat Liefde en Plicht voor 's Waerelds grootsten Held,
De Eer van het Menschdom, en den Lust der Onderzaaten,
Den Grooten FREDERIK, u hier voor oogen stelt:
Dog 't Edelst' Sieraad, dat men daar niet kan beschouwen,
Is in het dankbaar Hart, der Braaven uitgehouwen.

Wy beginnen onze Beschryving der *Illuminatie*, *Versieringen*, *Zinnebeelden* en *Byschriften*, op de vooraf vastgestelde gronden, dan met het laagste getal van de Nummern der Huizen, die wy ontmoeten op de *Groote Leeuw*.

De Bewoonders van deze Buurt hadden, niet alleen hunne Huizen, rondom fraai verlicht, maar ook eenen sierlyken Eereboog opgericht, waarin onder anderen dit Vaars te leezen was.

Komt Maagden, spoedig komt, dat nu de Buurt vergaar',
En vlytig op de baan, nog tyd nog moeite spaar',
Loopt zamen naerden Tuin, plukt Mirthe en Lauwerieren,
En vlecht daarvan een Kroon, om FREDRIK's Hoofd te sieren,
Zoekt bloemen die het Veld nog geeft in dezen tyd,
Zingt dan, en toont hoe u de lieve Vreë verblyd,

Dat

Dat *Bachus* u verkwikt met 's Wynstöks eedele vrugten,
De Kryg is nu voorby, en met den Kryg het zugten,
Drinkt nu, dog maatig, dien verkwikkelyken drank,
Maar geeft voor zulk geschenk, vooral den Hemel dank.
Weg *Mars*, met uw Geschut, weg met uw Leger-knechten,
Uw dwinglandy is uit, 't is nu geen tyd van vechten,
Verlaat nu dit Gewest met al uw woest getier,
Nu ons de Vreë weer brengt in *Pruischens* Ryks bestier,
Zal elk weer vergenoegd, in zyn Bezitting leeven,
Terwyl wy Hart en Hand, aan Koning *FREDRIK* geeven,
Roept elk met ons verheugd, in dien herstelden stand,
Leef lang, ô *Grooten Vorst!* Bloei lang, ô *Vaderland.*

Voor het Huis van den Poortschryver *LATTE*, dat fraai Geillumineerd was, stont een Eereboog en dit volgende daarin:

Patriot erfreue dich!

Ruffe: Vivat *FRIEDERICH*;

Lobt und rubmet seine thaten,

Die durch Gott ihm sind gerathen,

Der uns nach so mancher Schlacht,

Hat den lieben Frieden bracht.

In de *Hoenderstraatsche* Buurt, waarin der Burgeren Huizen sierlyk Geillumineerd waaren, zag men midden op de Straat, eenen fraaijen Eerenboog opgericht, waarin de volgende Inscriptie was te leezen, aan de eene zyde:

Vivat *FRIEDERICUS Magnus Borufforum Rex.*

Vyftien Zinnen zyn verëend,

Juich nu, die eerst hebt geweend;

Vyftien Zinnen groot in magten,

Willen nu den Vreë betragten.

Gy die hier dit thans aanziet,

Agt dog verd're Leugens niet.

FRE-

Het Juichende Emmerik,

FREDRIKS Magt komt ons ten besten,
Brengt ons Vreede in onze Vesten.

Aan de andere zyde

Vivat FRIEDERICUS Magnus Borussiae Rex.

*Wir haben einen weisen Fürsten,
Der fromm, gerecht und tapffer ist,
Den nicht, wie viel, nach Blute dürsten,
Die Untertbanen plagt und frist;
Er ist gnädig, liebt die feinen,
Bleibt aber aller lastren feind;
Und denen, die es treulich meinen,
Ist Er zugleich ein guter freund.*

* * *

In de *Bouwstraat*, vond men ook verscheide Eereboogen opgericht,
praalende met *Pruisfische Adelaaren*, en andere Versieringen.

Onder anderen was het Huis *St. Joseph* genaamd, (zynde een plaatze
waarin eenige Geestelyke Dögteren haar wooning hebben,) onge-
meen fraai Geillumineerd, en voor een der Vensteren las men

*Es Leb' und herrsche FRIDERICH,
Der Groffe Krieges Held:
Sein Lob erschalle ewiglich
Durch land und alle weld.*

* * *

Wat verder had de *Weduwe GEUBELS*, meede haar Huis door vee-
le Lichten versierd, en voor een der Vensteren las men

Perte

DOMINICA Lætare Urbs oVat In paCe.

* * *

Voor het Huis van *AREND SCHLINKMAN*, dat met Lichten fraai
voorzien was, (zynde hy reeds drie-en-zeeventig Jaaren oud,) was
de volgende Inscriptie, (door hem zelve opgesteld,) te leezen:

Dee

Deeze Vreë, brengt vreugde meê,
 Verligt ons Hart van druk en smart,
 'k Had op myn ouden Dag,
 Veel Oorelogs-gedagten,
 Terwyl ik, als ik plag,
 Arbeidde halve Nagten.
 Dan gaf ik my eens moed,
 En dagt den kloeken Held,
 Die ons Regeeren doet,
 Is op de Vreë gesteld;
 Men hoord de blyde Faam,
 Tot onze vreugd, verkonden,
 Vorst FREDRIKS grooten Naam,
 Die Vreë heeft goed gevonden,
 Nu geld de Palmkrans weer,
 En takken van Laurier,
 Vulcaan, voor deeze keer,
 Bluft uit zyn Oorlogs-vier:
 Weg Mars met uw geweer!
 Bellona met haar Knegten,
 Hier is geen Oorlog meer,
 Nog tyd om weer te vegten.
 De zoete Vreë-Godin
 Bewoont het *Pruisfifch Hof*,
 Vivat, uit hart en zin,
 Roept elk, tot FREDRIKS lof.
 Een Duif daalde op dien stond,
 Op 't zugtend Aardryk needer,
 En draagt in haaren mond
 De Vreë-Olyftak weeder;
 Die fchoone brengt ons meê,
 Het allerzaligft lot;
 De Vreë, de lieve Vreë
 Komt van den grooten God.

Het Huis, door den Heere HANLO bewoond, was van boven tot onderen, ongemeen fraai Geillumineerd en met Lichten versierd, en voor het eerste Venster zag men, in de Lugt een vliedenden *Ade-laar*, die eenen Olyftak in zyn bek draagt, daar onder een woedende Zee, en daarby

Noë Columba, at nobis Jovis armiger Ales
Jucundæ Pacis nuncia læta tulit

*Die Taube bragte Noë den grünen Friedens zweig,
Ein Adler bringt ihn jetzt dem ganschen Teutschen Reich.*

Voor het andere Venster vertoonde zig boven de Lugt, alwaar men aan den Hemel vernam de twee Visfchen, zynde het Teken der maand February. Onder in 't midden zag men een Porfyrfteen, en daar op in goude Letteren gegraveerd het getal van 15.

Hier onder las men:

Felix illa dies niveoque notanda lapillo
Qua lætæ Pacis Lux peramica redit.

*Beg LV Ckter Segens Tag!
Den In p~~o~~ph Ir VerzeICHnen Mag.*

Voor 't Gymnasium der Eerw: *Paters* JESUITEN, waaren de volgende Eereboogen, Zinnebeelden, Jaarschriften en Vaarzen:

1. Een Engel, die uit de Wolken eenen groenen Tak bracht, met dit Onderschrift:

San Ctæ Do VobIs paCIs oLIVaM.

2. Boven den achtersten Boog, waar onder des Konings afbeelding geharnascht, te Paard zittende en met Lauwren gekroond, vertoond wierd, met dit byschrift:

FrIDerICVs Marte, et paCe gLorIofVs.

3. Boven den eersten Boog bevond zig dit Bovenschrift:

Læta nos oMnes FrIDerICVs paCe beaVI t.

4. Het

4. Het Schild aan de rechte zyde van den Boog, voerde dit Bovenschrift :

La Vrea IaM gLaDIos aqVILæ phæbea Coronet
HanC peperIt foLers Mars FRIDERICe tVV's.

5. Het Schild aan de linke zyde, hiel dit Jaar-vaars in :

Ter faVftas fCeptri s IaM PaLLas Donet oLIVas
Ot Ia qVæ gratæ DVLCIa paCIs aMat.

6. Het Schild boven den Boog, was met dit Byfchrift verzien:

.PhoebVs paCIs aDeft post teMpora nVbILa beLLI
O fVLge paCIs, CanDI De PhoebE DIV.

7. Onder den Adelaar las men het volgende Onderschrift :

NeMINI CeDet beLLatrix aLes.

8. Aan de zyden van den Adelaar waaren deze Hoogduitfche Vaarzen te leezen :

*NVn zIeret Ibr herr LIChen-Lorbern VnD PaLMen,
Des tapfren FRIEDERICHS Obsiegende Schwerd!
Last Weyrauch, und fuffeste kräuter jetzt galmen,
Weil FRIEDRICH der groffesten Ebre ist werth.
Umgebet mit Oelbäums begluktesten zweigen
Den glänzenden Sceptor, fo FRIDERICH führt;
Die strahlen des Edelsten Friedens sich zeigen
Der billig die hertzen mit freuden berührt.*

SInt grates DIVIs, Læte MVr paCe re Cepta.
Mars, BeLLona fILent, PIERIDesqVe CanVnt
Lætare! è CæLIs reDIIt PaX aLIMa: perennet.

Op den Brunck, vond men het Huis van den Heere Tol-ontwanger VAN DER UPWICH, ongemeen heerlyk met Lichten versierd, het geen 's Aanschouwers oog en van rondom naar zig trok; verder vertoonde zig aldaar, aan het eene Venster,

Een Waereld-kloot, waar over een gekroonde *Pruisfische*
Adelaar vloog, met het Onderschrift:

*Des Adlers Gluk, Lust, Wohlergehen,
Und welt gepriesene Heldenruhm,
Wird bis ans End der Welt bestehen,
Als sein erfochtenes Eigenthum.*

En aan het andere:

Drie in malkanderen vast gemaakte en vlammende Her-
ten, met dit Onderschrift:

*Preusschen, Ungarn und Sachsen,
Ietzt, by tausend freuden-kertzen,
Flammen friedlich in den Hertenzen,
Weil der Friede ist gewachsen,
Und durch FRIEDRICHS Helden macht,
Würrcklich ist zu wech gebracht.*

Daar tegen over was het Huis van den Heere *Med: Doct: MEL-*
CHIOR, mede zeer fraai Geillumineerd en aldaar las men het na-
volgende.

1.

FrIDerICVs
post
DebeLLatos hostes
fospes et LætVs reDIt.

2.

FrIDerICVs
PaCeM
GLorIæ

Generos Vs præfert.

3.

Post beLLVM gratæ paCIs oLIVa reDIt.

4. PaX

4.
PaX est, arMa sILent Latè, rIDete CoLoni.

5.
OMeLIbæ, DeVs VobIs hæC otIa Confert.

6.
SVb FRIDERICo MVfICa Læta sonar.

* * *

Allernaast dit Huis, vertoonde zig de Woning van den Heere S. J. LÖCKEL, insgelyks met veele Lichten versierd; verders zag men aldaar, voor een Venster, naast de Voordeure, een gekroonden Vliëgenden *Adelaar*, met een Rood Lint in den bek, in den rechten klaauw een Zwaard met een Lauwer-tak omwonden, in den linker, den Ryks-Scepter, boven een Banderolle met deze woorden:

Firmamenta Regnorum.

Onder den *Adelaar* de volgende woorden:

Vivat FRIDERICUS Magnus Rex Borussiae semper Augustus.

Dat Pacem toti Germaniae.

FRIEDRICH ist ja FRIDERICH bliëben,
Noch derselbe nicht vertrieben,
Wie die gansche Welt getracht,
Weil ihn Gott nur Grofs gemacht.

Verder, een Keizerlyken gekroonden Staanden *Adelaar*, en een *Haan*, *inagone mortis*, leggende op de borst, en houdende beide Vleugelen uitgestrekt, waaruit, als ook uit zyn huid, eenige Veeren geroofd zyn, die rondom hem vliëgen, de pooten, om-gekeerd, onder den byna gansch uitgetrokken Staart, en den Kop in-de hoogte onder de Vleugelen van den *Pruissische Adelaar* steekende: uit den Bek van den *Haan* komen de woorden;

Mi- ser- re- re! Gra- Grace!

Aan de andere zyde een Vliedenden gekroonden Adelaar, en daarby:
Vivant Aquilæ! pereat Gallus! Jö! triumphat Germania!

Heel onder aan:

In magnis voluisse sat est.

Boven de Deur: Een Franschen Soldaat,

Sans façon à la négligence uitgedoft, een slechten Hoed, jammerlyke uitzicht, rosachtige Hairen, eenen vuilen witten Rok, een half Kamifool en Broek, bruine versleete Stefeletten met roode Kniebanden aanhebbende, en staande op de Teenen gereed om te loopen, terwyl hy beide Handen boven het Hoofd samenvlaait, en deze woorden uitroept:

Ab! ab! il me manque un Cheval!

Op den Grond legt, nevens hem, een Snaphaan en Stootdegen; achter hem loopt een grooten Haas.

Voor den Fransman staat een Pruisische Musquetier, met zyn Zydgeweer, houdende den Snaphaan met de daarop geplante Bajonet, in zyne rechte Hand; met de linke, gemelde Fransman op den Haas wyzende, met de woorden:

Geb zum Teuffel, oder reite auf den.

Onder aan de Voeten staat:

Memento Rosbach.

* * *

In de Olyfiraat, daar ook veele Eereboogen stonden; by den Kuiper
 Mr. PHILIP HESS, las men het volgende:

Vivat FRIEDERICH.

*Der Schrecken ist vorbey,
 Der Feind ist überwunden,
 Gott gibt uns, nach dem Sieg,
 Erwünschte freuden stunden.*

* * *

Aan

Aan het Huis van den Heere *Stief Fabricant*, JOHAN JAKOB JUNIUS, was boven eenen welgemaakten, en geslingerden Booge, onder veele Lichten, nevens aan de beide zeiden te Paard zittende Huzaaren, 't navolgende te leezen:

Vivat

FRIDERICUS MAGNUS
BORUSSORUM REX,
MARS IMPLACABILE MONSTRUM.

Da bey der schwere Krieges zeit,
Das Hertz mit vielen sorg gekräncket,
Antwortet uns der Himmel heut,
Und spricht, was hab ich euch geschenket!
Hab ich erhalten FRIEDRICH nicht?
Den ich auch ferner will bewachen,
Und dessen Tugend euch verspricht,
Euch allerseits beglückt zu machen;
So muss bey diesen Friedens schein
Um wohlfahrt uber uns zu schütten,
Dies eintzig unsere sorge sein
Ihm zeit und fahre zu erbitten.
Der Himmel dann! der gnädig ist,
Verleib uns nur sein langes Leben!
Das ubrige wierd durch die frist
Uns schon sein Grosser Held'muth geben.
DreI grosse häVpter In eIner sChoofs
MaChen Vns gantz sorgen Loos.

By den Schoenmaker Monfr: J. W. HAUMAN, wiens Huis fraai verlicht was, zag men:

1. De Afbeelding van Zyne Koninglyke Majesteit te Paard, waarby geschreven was:

FRIDERICUS REX.

En

En daar onder:

O Clefsland freue dich!

Dein gerecht und tapferer König FRIDERICH,
 Hat durch sein glorwürdiges Siegen,
 Vorm feind nicht dürfen unterliegen,
 Und durch seiner klugheit macht,
 Den erwunſchten Frieden bracht.

2. Den Pruiſiſchen zwarten Adelaar, en daar onder:

Der Adler triumphirt durch Gottes Kraft und Segen,
 Der Koning FRIDERICH dem Feinde ging entgegen
 Wie ehmalſ Jofua, er ſtritt wie Gideon,
 Und trug, mit wenig Volk, alzeit den Ruhm davon;
 Deſz iſt ein jeder froh und danket Gott darneben,
 Daſz er im neuen Jahr den Frieden hat gegeben,
 Die Nymphen freuen ſich, Diana rufet aus;
 Es lebe FRIDERICH! Vivat des Königs Hauſ!

Aan het Huis van den Horologiemaker, Monſr: A: VERMEULEN, dat mede helder door veele Lichten verſierd was, zag men des Konings naam:

F. R.

En daar onder:

Europas Uhr war gantz verletzt;
 Wolt nicht, als Kriegs-ſtund ſchlagen
 FRIDERICH hats wiederum erſetzt
 Sich ruhmlich betragen.

En aan de andere zyde, den Pruiſiſchen Adelaar:

Daar onder:

Leb groſſer FrIDerICh, DV TeVtſCher frIe Dengeber!
 So rufet Cleviſch-Land, und ſchüttet jetzt die Leber,

Voor

Voor freuden, das es ist frey von dem feinden Heer,
Frey von dem Kriegsverderb, und andern ubeln mehr.

Op den Nieuwen Steenweg, was, aan 't Huis van den Mr. Kleerma-
ker MORGENSTERN, 't geen mede met veele Lichten pronkte,
het volgende te zien:

Voor het eerste Venster-glas, een blaazende Trompetter,

En daar onder:

Ach FRIEDERICH, grosser König, ich bleib ibr untermänig,
Dein Ruhm erschalt jetzt überall, mit Paucken und Trompetten Schall,
Vor deine grosse Helden thaten,
Die überall sind wohl gerathen.

Voor het tweede, een Pooker,

En daar onder:

Ich Pauck den gantzen tag und werd dabey nicht müde
Doch ist es eben viel, es ist nun bey uns Friede.

Voor het derde, een schietende Hufaar,

En daar onder:

Ich hab so manche Beut dem Fransman abgenommen,
Und sind ja wenig frey, aus meinen banden kommen,
Es half kein Compliment, und auch kein Serviteur,
Davor bleibt meinem FRITZ jetzt auch die grösste Ebr.

Voor het vierde, een schietende Jager,

En daar onder:

Ich hab mich oft geplagt mit Jagen in dem Wald,
Und manchen Frantzman auch geschossen das es knald:
Es ist nun eben viel, die Jagten sind vorbey,
Den jetzo leben wir von allen sorgen frey.

D

Het

Het *Roomsch Catholyke Weeshuis*, dat insgelyks fraai verlicht was, had het volgende Byschrift:

OrphanI CantabVnt Deo LaVDes FreDerICI
Cantantes DICem et Lætantes VIVE Pater MISerere.

By de *Kruisbeeren* was het volgende te zien:

Voor de Klooster-Poort stont een vierkante Triumfboog, in 't midden een Kroon, en daar onder een gekroonde *Adelaar*, hebbende aan beide zyden in den bek eenen Palm-tak, en Oranjen-Appel. De *Adelaar* zegt:

AQUILA ET EXIBAT PUGNANS VICTORQUE REDIBAT,
FORTIS PACE FUIT FORTIOR ARMA FLUIT.

Op de andere zyde zegt de *Adelaar*:

FRIDERICUS VIVAT, VIVAT TER OPTIME REGUM,
PAX SIMUL ET FLORET POPULUS ATQUE TUUS.

In de eerste Kroon:

CanIte tVbæ paCeM et RegI Det Vr gLorIa
Et FreDerICVs In paCe LVstrat patriam.

In de tweede Kroon:

FreDerICE VIVE fLoreCe ter optIME regnans,
ApponIte CorDa aC LVMI na Vestra RegI.

In de derde Kroon:

A Terræ pLebe MagnIfICet Vr FreDerICVs.
PerMILLE Annos et fLore FreDerICI.

In de vierde Kroon:

Læta nobIs paCe trIVM phat FreDerICVs.
FreDerICVs Dat gaVD la Lætæ paCIs.

In

In 't midden:

Latare gens terræ paCeM Dat AqVILa AqVILIs.
CLaMor sonans gentIs VIVe FreDerICE.

In 't midden van 't spits des Boogs, en op yder hoek van denzelven, was een goud Vaantje, met eenen Lauwertak, wyzende naar de vier deelen der Waereld, aan de zyden van den Ingang stonden Pekkransen, boven de Poort een Kruis, en daar onder:

A ChrIsto sIgnVM portantes gratuLant Vr FreDerICo.
SIIt q Vles hIs InCoLIs ob FrIDerICI NoMen.

In de Ingang was, een zig in 't langvertoonend Perspectief te zien, van beide zyden met kostbaare Vrucht-boomen beplant, alwaar in de midden, voor den Ingang tot den Troon stont:

FrIDerICVs A Mator paCIs In bonâ SanItate
Longe nobIs præsit.

En hier vertoonde zig de Koninglyken Troon, aan de vier zyden van denwelken, men de vier Waerelddeelen als Europa, Africa, America en Asia geschilderd zag, alle roepende:

CLaMo eX ore et In CorDe honor sIt RegL.
Magne FrIDerICE! fLoresCat paX patriæ.

De drie volgende Perspectiven, waaren met Spiegel-glas bekleed, waarin ontelbaare Lichten straalden.

De optrede tot den Throon, was met Tapyten bespreid, voor denzelven hing een Lichtende Kroon.

In de derde Perspective, wierd zyner Koninglyke Majesteits Afbeelding vertoonend, zittend op een met Fluweel bekleede Rust-Stoel, met zeer gunstryke oogen, maar nog in het Harnasch.

Lager aan de zyden, stond de gewapende Lyfwacht. De straalende Zonne brak door de Wolken heenen, en scheen boven 's Konings hoofd.

Aan de andere zyde wierden de Sterren gezien.

Onder de Zon stond:

FreDerICVs Vt foL Inter astra MICat.

Deze Zonne wierd, door middel van een Spiegelglas, alomme ver-
toond.

Ten besluite was 'er een klein Vuurwerkje, 't geen over den Ko-
ninglyken Troon, allerlei schoone Bloemen opwierp, waar-
by zig een aangenaam Trompetten-geklank liet hooren.

Nog was 'er voor de Kerk-deur der gemelde *Kruisbeeren*, een
Boog, met een Kroon daarin, en daarby dit volgende:

SVChe Gott VnD Die LIebe,

Ebre FriDerICH.

By de Juffrouw DE LA VALADE, wier Huis zeer sierlyk Geillumi-
neerd was, stond een Eereboog, in 't midden van denzelven,
een *Adelaar* gekroond, en onder *V. F. R.*, in gouden Letters;
met het volgende Fransche Vaars:

Par ta grace et par ta bonté

On voit sa renommée

En mille lieux semée:

Ta main l'a toujours assisté,

Tu l'as comblé d'honneur,

De gloire et de bonheur.

Vivat!

Het Huis van den *Waageschryver* Monfr: SPAARMAN, was
insgelyks alomme verlicht, en vertoonde zig voor
het eerste Venster-glas, des Konings Naam:

F. R.

En

En daar onder:

Hoe schoon zyn Naam zyn stralen spreid,
Hy wyd dien zelf aan de Eeuwigheid.

En voor het andere, de Naam der Koninginne:

E. G.

En daar onder:

De deugd noemd Haar, Eeuw uit, Eeuw in,
Europaas grootste Koningin!

* * *

Voor het Huis van Monfr. TEELLEN, den *Visitator*, op het
sierlykst beneeden in de Vensteren verlicht zynde, vond
men in eenen Eereboog, het volgende Vaars:

Geen Vorst die FREDRIK evenaart,
In 's Lands geschiedenis vermaard,
Die in veel' bloedige Oorlogs-togten,
Het *Duitsche Ryk* heeft Vrygevogten;
Zyn Dapperheid schenkt ons den Vreê,
En klinkt het Slagtzwaard in de Scheê.

* * *

In de *Kaststraat*, voor het Huis van den Heere ISAK GREVE, *Koop-*
man, dat uitneemend fraai verlicht was, zag men den Koning,
wordende door eenen Engel eenen Lauwren-krans toegereikt,
terwyl een Hand uit de Wolken hem den Olyf-tak schenkt, waar
onder te leezen stond:

Des Grooten FREDRIKS Kruin, past nu een Lauwren-krans,
Maar boven al de Olyf, gedaald uit 's Hemels-trans.

Aan de andere zyde, zag men den Vrede, vertreedende Spiessen,
Zwaarden en Geschut, terwijl hy aan de blydschap zynen Scepter
met Olyven omwonden, overgeeft, die daarop het Speeltuig van
den Wand grypt, om van Vreugde zig te laten hooren;

D 3

En

En daar onder:

ô Eedele *Vrede!* Ryks Vorstin!
 Gy haald Gejuich en Welvaart in,
 Gy treed het *Oorlog* met den Voet,
 En maakt bedrukte bly te moed',
 Gy geeft aan elk vernoegings stof,
 ô Eed'le *Vrede!* uw naam zy lof.

Voor het Huis van de *Weduwe TE KLOOT*, dat met gepaste Lichten overal, fraai was versierd, zag men voor een der Venster-glasen dit Vaars:

Zyt driemaal welleskom, gezegendste der dagen!
 Nu 't heilzaam *Vrede-licht* aan *Pruißschens* Hemel straalt,
 Zoo is de tyd voorby, van Oorlogs druk en plagen,
 Terwyl een zugtend Land, weer ruimer adem haalt!
 Wie zou dees grooten Dag, dan met geen blydschap vieren,
 Nu Groote *FREDERIK*, ons Land weêr zal bestieren.

In de *Kasstraat*, waaren verscheiden Eereboogen opgericht, en onder andere *Een*, waar in men aan de eene zyde, den Koninglyken Naam *F. R.* zag met dit Byschrift:

Ihr Herrscher in der gantzen Welt,
 Komt schaut an unsere tagen,
 Wie *FRIDERICH*, *Preußens grosser Held,*
 Die Feinden hat verschlagen:
 Drum ruft mit uns ibr Burger all:
 Vivat, *FRIDERICH* soll leben!
 Der *Deutschland*, auf des Feindes fall,
 Den *Frieden* hat gegeben.

En

En aan de andere zyde, den Pruisfifchen Adelaar, en daar onder:

Nun auf ihr Burger Jauchzt von Freüd,
Dan FRIEDERICH gibt uns Friede,
Des Adlers Helden tapferkeit,
Macht seine Feinde müde.
Er hat geschwächt ihr groffe kraft,
Ihr Anzahl war nicht wenig,
Drum ruft die gantze Burgerfchaft,
Es leb mein Groffen König.

Voor de Deur van Monfr. A: W: SCHOLTEN, was een Eereboog opgericht, waarin de volgende Latynfche Tyd-fchriften gezien wierden, met de onderftaande Nederduitfche Vaarzen, zynde boven dien zyne Venfteren en Raamen met Illuminatien verfierd, met een aanmoediging aan de Burgery, om den Dag van Vrede danke-lyk te Vieren:

EMbrICa De Vera PaCe IVbIL at.

Juich Emriks Burgery, wil uwe Blydfchap toonen,
Den Grooten FREDERIK, met groene Lauwren kroonen,
Juich, vrees geen Oorlog meer, geniet gewenste Rust,
Het Vaandel hangt te pronk, het Krygs-vuur is gebluft.

Men las vervolgens dit *Carmen Chrono distychum*.

VIVat FreDrICVs, generoso SangVIne natVs,
ReX HerosqVe potens, spes PopVLVMqVe faLVs,

En

Leeflang, groot Ryks Monarch! Leef, FREDERIK, den Grooten:
Die voor uw Land en Volk zes Jaaren onverdroten,
Den Degen hebt gevoerd, en nu met Eer en Lof,
Den nutten Vrede fchenkt, aan 't magtig Pruiſſens Hof.
Het fchaadlyk Oorlogs-vuur was nauwlyks uittebluffen,
Gy ftreed met Oostenryk, met Vrankryk, en met Ruffen,
En Zweden te gelyk, die ge, als een ftrydbaar Held,
Kloekmoedig overwon, en dreef uit 's Oorlogs-Veld.

Zo

Zo lang het Hemels licht zal glans en schynzel geeven,
 Zal FREDRIKS groote Naam, door alle de Eeuwen Leeven!
 Uw Helden daaden staan in 's Lands Kronyk geprent,
 Tot dat de Tyd den loop der Waereld heeft volend!

Op het *Vijffer Oord*, was voor het Huis van *Schipper KEYMER*, een
 prachtige Eereboog, rondom omhangen, met Kroonen opgericht,
 in welken in den Ingang te zien waaren, de Letteren van *F: R:*,
 waar onder geschreven stonden de volgende Vaarzen:

De dolle Krygs-God ligt, tot heil van 't zugtend Land,
 Door FREDRIKS dappre Vuiſt, geklonken aan den Band.
 Men kroon' dien grooten Held, gewoon te Zeegenvieren,
 Die ons den Vrede geeft, met eeuwige Eer-laurieren!

In het ſierlyk verlichte Huis, was boven de Voor-deur, in het
 Glaazenraam, te leezen, de volgende Inſcriptie:

Zo komt de lieve Vreë, ons Luſt en Welbehaagen,
 Zo juicht de Burgery met vrolyk Handgeklap,
 Nu zal de Heil-Zon met vernieuwde glanſſen daagen,
 Tot heil der Scheepvaardy en nutte Koopmanſchap,

De Woning van *Schipper JAN JANSZE KEER*, met veele Lam-
 pen verlicht zynde, vertoonde ons het volgende Vaars:

De Koopmanſchap en Scheepvaardy,
 Gedrukt door 's Vyands Heerſchappy,
 Juicht nu de Krygslugt is verdreven,
 Nu 't Vredelicht zyn ſtraalen ſchiet,
 En Grootte FREDRIK ons gebied,
 Een Vorſt van God, aan 't Volk gegeven!
 Dat de Almacht zynen Leeftyd rekk',
 En Hy, het Land tot Heil verſtrekk';
 Op dat de Koopmanſchap en Scheepvaardy herleven!

Onder anderen was het Huis van den *Koopman*, den Heer J: P: BROECKHOFF, niet alleen met zeer veele Lichten luifteryk, van onderen tot boven gesierd; maar daar nevens waaren 'er de volgende Stukken verbeeld:

1. Voor een Glas boven de Deur, zag men eenen Geharnasten Held, met een Lauwer-kroon op 't Hoofd, en den Veld-heer-staf in zyne rechte Hand. Voor hem stond een Dank-altaar, en daarom geschreven; *De Heere is Vrede*: In de Wolken was een Oog in een Driehoek, (de Voorzienigheid betekenende,) waar van een Straal op den Held schoot; in dezen Straal las men de woorden:

Ik hebbe Hulpe besteld by eenen Held;

En daar onder:

Een VVIJze Vorst In 't KrIJgsgeVaar,
 BeVVaakt Door 's Heeren Hand,
 IVICht BIJ het heLLig Vreë.aLtaar,
 VVaarop zIJn Offer brandt.

2. Aan de eene zyde, vertoonde zig de Naam van de Koning *F: R:*, met de Koninglyke Kroon daar boven, en dit Byschrift:

Des Hemels Bondgenoot, Europaas grootsten Held,
 Den Luft van 't Menschdom, en den Temmer van 't geweld,
 Een Vader van zyn Volk, de Eer van zyn Tydgenooten,
 Die voor de derdenmaal, het Land in Vreë hersteld,
 Vertoond ons 't Vorstelyk Beeld, van *FREDERIK den Grooten!*

3. Aan de andere zyde, zag men den Naam van de Koninginne *E: C:*, insgelyks met de Koninglyke Kroon daar boven, en dit Onderchrift:

Een Moeder voor Haar Land, der Koninginnen Spiegel,
 Meer door Haar Deugd versierd, dan door een Aardsche Kroon,
 In Schoonheid *Esther*, en in Wysheid eene *Abigel*,
 In Moed een *Debora*, een Kristen Amazoon,
 Een Zoog-vrouw voor Gods Kerk, verheerlykt *Pruisfchens Troon!*

E

4. Een

4. Een Verdieping hooger, wierd aan de eene zyde gezien, een Hand uit de Wolken, houdende eenen Lauwer-tak, en daarby:

Zo Kroont men on-navolgb're Daaden,
Met eeuwig Groene Lauwer-blaaden!

5. En aan de andere zyde, insgelyks eene uit de Wolken komende Hand, met eenen Olyf-tak, en deze woorden:

Zo fiert men groote Krygs-bedryven,
Met altoos frifche Vree-Olyven!

6. Boven in het Huis, vertoonde zig de opgaande Zonne, met dit Onderschrift:

Op treurend Land, het Onweer zwicht,
NV StraaLt hier, 't heILzaaM VreDeLICht.

By Monfr. HELLEWARDT, Meester *Timmerman*, was voor zyne Glas-Raamen te zien, een Vliegende *Adelaar*, uit de Wolken komende, die eenen Olyf-tak in den Bek had; het Huis was fierlyk verlicht, en onder den Vogel, las men deze woorden:

Met Overwinning en met Eer,
Ik in Vrede wederkeer.

Vivat, Vivat, Triumpf en Vrede,
Brengt *Pruiffchens Adelaar* ons mede!

Zo moeten met ons roepen als Vrind,
Die zes Jaar, Vyandig waren gezind.

En verder las men:

Zoude na zes Jaar droevige Tyden,
Het Hart zig niet in Vrede verblyden,
Van een getrouw en goed Patriot?
Het zou ftryden tegen den Weg van God;
Die *Pruiffens* grooten ftrydb'ren Koning,
Met Roem brengt tot zyn Volk en Woning,

Tot

Tot 's Lands Bescherming en Gods Kerk;
Roem dan, ô Waereld! *Pruiffens* Werk,
Die God Verwinning heeft gegeven,
Dat Vyanden bevredigd leeven,
Leef lang ô *Pruiffens* SALOMON!
Wiens Troon nooit Vyand overwon.

* * *
Niet alleen was het Huis van den *Stadswerk-mcester*, den Heer
C: KEER, fraai geillumineert, maar ook voor een der
Glazen, de volgende Inscriptie te leezen:

Lang leve in Gunst, van den Koning der Koningen, FREDERIK
DE GROOTE, onze Allergenadigste Koning en Heer!
Goedertierene Vader des Vaderlands! ten Besten van Land
en Kerk; de Allerhoogste kroone Hem met Eer en Heerlyk-
heid, en schenke Zynen Geheiligden Perzoon, al het Heil,
dat naar Lichaam en Ziel voor Hem kan Gebeden worden!
De Albeheerscher laat ons onder zyn Wys beleid en Genadig
bestuur, in Vrede nederzitten, onder onzen Wynstok en Vy-
genboom, zonder dat ons Iemand verschrikke!

* * *
Voor het Huis van Monfr. ANTHONY BRAAM, dat insgelyks, naar
rydsomstandigheid, fraai verlicht was, zag men verbeeld een
Duif, die den *Adelaar* een Olyf-krans op het Hoofd zette, en
deze woorden scheen te spreken:

*Ich bring den Frieden euch entgegen,
Drey Häupter! lang zum Gluck und Zeegen.*

Onder den *Adelaar* las men:

Unter deinen Flügeln beschütze uns.

* * *
Naast het zelve, was het Huis van den *Bierbrouwer*, Monfr.
MOSTERT, door verscheiden Lichten niet onaardig ver-
fierd, en onder den *Pruisfischen Adelaar*, las men het volgende:

Het Juichende Emmerik,

FRIDERICH soll Leben,

Ihm sind wir ergeben.

FRIDERICH den grossen Held,

Furchtet die gantze Welt.

By Monfr. KONINGSHOVEN, den Ouden, vertoonde zig voor een rykelyk geillumineert Huis, de Koning van *Pruisfchen*, staande de Oogen Hemelwaarts, wyl hem door eenen Engel, uit de Wolken een Lauwren-krans, met eenen Olyf-tak, word aangeboden, met deze woorden:

Gy Groote FREDRIK! door wiens Hand God wond'ren deê,
Smaak nu de Vruchten van den lang gewenften Vreê.

By den Kleermaaker, DERK OOSTENRYK, las men:

Vivat FREDERIK!

Hoe sprong ik op myn lamme beenen,
Nu ons het Vreê-licht is verscheenen,
Nog danste ik om 't Geluk verblyd,
Beleefde ik eens dien schoonen tyd,
Dat ik (van 't allerfynfte Laken,) *Vorst FREDERIK* een Kleed mogt maaken;
Dan won het oog van myne Schaar,
Meer dan ik doe, in 't gantsche Jaar.

In de *Christoffelstraat*, voor het Huis van WILLEM LAMERS,
stont voor een Glasvenster, het volgende:

Es lebe der Grosse FRIEDERICH!

In wohlstand und vergnugen,

Der uns den Lieben Frieden giebt,

Nach sehr Glorreichem Siegen.

Die

Die Vorsicht, zu ihm hat bisher,
So wunderbarlich erhalten:
Die wolle ferner über Ihm,
Mit neuer gnade walten.
Die Almacht bleibt sein Schild und Theil,
Sie will ihm weiter leiten,
Und schencken unverucktes Heil,
Bis in die Spätste Zeiten.

Een zeer fraaije en prachtig gesierde Eereboog, vertoonde zig by de Oude Kerk voor de deuren van den Heer Pastor, SPAARMAKERING, en den Koster H: HEYNEN, (zynde beide Huizen insgelyks geillumineerd;) in gemelde Boog las men:

NVLLa SaLVs
BeLLO PaCe EMbr ICA
RefLOres Cet aC reLlIo.

Soll ich wohl grosser FRIEDERICH
Mich durffen unterwinden,
Getreuer Seelen Wunsch
In kurzzen Reim zu binden.
Gewunschter Friedens Tag!
Erweckest meine pflicht
Mit lieb, mit treü verpaart,
Zu FRIEDERICH'S Lob gericht.
Kan hier kein Köstlich Oel
In Delphis Amplen brennen
Wird deine Grossmuth doch,
Stat that, den willen kennen:
Die Vorsicht die bisher
Den FRIEDRICH hat erhalten
Woll uber dessen Haufs
Mit Ewgen Seegen walten.

Het Juichende Emmerik,

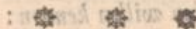
Beglücken thun nach Wunsch,
 Erhöben Lust und Heil,
 Und bleiben gnaden reich
 Sein Schild und bestes theil.
 Er Leb dan diesen Tag,
 Bis Nestors späten zeiten,
 Dich müsse Glück und Lohn,
 Von Jahr zu Jahr begleiten,
 Und nach volbrachten lauff,
 Des lebens auf den Welt,
 Soll FRIEDERICH sich erfreuen,
 Ins Himelsh Friede- Felt.

Voor de Woning van D: J: ROUBROEK, was in een Eerepoort geplaatst, een gekroonden zwarten Adelaar, zyne Borst praalde met de ineengevlogte Letteren van F: R: , houdende in den eenen klauw den Waerelds klood, en in den anderen eenen Scepter, met het volgende Onderchrift:

ô Heuglyk Tyd-gewrigt! ô allerschoonste Dag!
 De grootste, dien het Ryk in drie paar jaaren zag,
 Waar in tot Heil des Volks uit 's Hemels opperzaalen,
 De lang gewenste Vrede op 't Aardryk neer komt daalen,
 Die vol van Blydschap, en omschenen met een gloed
 Van Goddelyken glans, Vorst FREDERIK begroet,
 En Hem de Olyftak bied; zyn groote Heldendaden,
 En strydbaar Hoofd bekroont met onvewelkb're Blaaden

Het Huis was met eene, naar tyds onstandigheid
 gepaste, Illuminatie versierd.

Niet minder was het Huis van Schipper DERCK JAN KEER, ongemeen sierlyk, door veele brandende Lichten geillumineerd, en voor een der Vensterglazen, las men het onderstaande Vaars:

De

De Scheepvaardy gestremd, de Koopmanschap geplaagd,
 Gedrukt door 's Oorlogs last, een reeks van drie paar Jaaren,
 Verwachten, nu het licht van Heil en Vrede daagt,
 Een aangenaame tyd, ontheft van Krygs bezwaaren,
 Nu groote FREDERIK haar weër ten Schutsheer strekt,
 Een Vorst van God tot troost van Land en Kerk beschooren!
 Wordt, daar Hy ons voor list en snood geweld bedekt,
 Den Bloei der Koopmanschap en Scheepvaardy herbooren.

Op de Oude Markt, zag men voor eerst het Huis van den *Koopman*,
 den Heer DIRK KUP, ongemeen sierlyk, door zeer veele Lich-
 ten geillumineerd, terwyl men voor een der Vensteren de volgen-
 de Vaarzen leezen kon; (voor dit Huis hangt de *Kleeffche Linde-*
boom uit:)

Schyn eeuwig Vrede-zon, nooit moet uw' luister daalen!
 Lang moet gy *Pruiffchens* Hoofd, met uwen Glans bestraalen!
 Lang moet ge, na een Nacht van Oorlogs zorg en schroom,
 Uw dierb're vrugt aan Vorst, en Land, en Kerke geven:
 Zo krygt de Koopmanschap weër nieuwen trek en leven,
 Zoo groeit in nieuwen Bloei, de *Kleeffche Lindeboom*.

Voor 't Huis van Monfr: DANIEL LA RIEU, dat mede fraai ge-
 illumineerd was, zag men den Koning te paard, en een Postillion
 den Vrede blaazende, die door middel van een Rad, altoos in het
 rond scheen te ryden, daarby stond:

Vive FREDERIC le Grand, Pere de la Patrie!
Protecteur de son Peuple!

Thans komen wy met onze Beschryvinge, tot aan het Huis van
 den Heere *Commercie-Raad en Burgermeester* KELDERMAN, alhier
 midden op de Oude Markt, en dus ongemeen in 't oog gelegen, het
 zelve was by uittek fraai, en luisterlyk geillumineerd, en spande
 genoegzaam de kroon van alle andere Huizen der Stad.

I. In

I. In 't gemeen was het , van onderen tot boven onder het Dak toe, niet alleen voor alle Vensters helder , en fierlyk verlicht, maar zelfs boven op den Gevel stond, op yder Pylaartje, een Stok-Lantaarn, zynde dus gemelde Gevel , door zeventien van diegelyke Stok-lantaarnen, zeer prachtig geillumineerd, het geen een weergalooze en heerlyke Vertooning maakte, en genoegzaam het oog van geheel *Emmerik* naar zig trok.

II. In 't byzonder zag men:

1. Onder voor het Huis, eenen zeer fraaijen met zwarte en witte Strikken, en diegelyke Bloemen-versierde Eereboog, in denzelven den *Pruisfischen* zwarte *Adelaar*, met een gouden Kroon op het Hoofd, en op de Borst 's Konings Naam, *F: R:*, in gouden Letteren,

En daar onder:

Zo Boeit de grootste Vorst die ooit Europa zag,
Den Kryg weêr aan den Band, ten afgrond uitgeborften,
En sluit, na zes Jaar Stryds, een heerlyk Vreê-verdrag;
Vyf Kroonen, zaam verëend met Duitslands minder Vorsten,
Bedoelden vrugteloos zyn ondergang; wyl zy
Vermeerderden zyn Lof, en Macht, en Heerschappy!

2. Binnen in Huis, vertoonde zig 's Konings Naam, *F: R:*, in Helbrandende Lampen, met de Koninglyke Kroon daar boven, zynde zamen ter groote van zeven, en ter breete van vier Voeten, 't geen, alzo het zelve achter in Huis, recht tegen over de Voordeur geplaatst was, een uitmuntend Gezicht veroorzaakte, en aan 't oog der Aanschouwers, zig niet anders, dan een groot gedeelte van flikkerende Starren, opdeed.

Daar onder las men:

Al mogt den Helden Naam van Grooten *FREDRIK* praalen,
In 't schitterende Vuur, met ongemeenen gloed;
Hy schiet door gantsch *Euroop*' vry heereyker Straalen,
Van onnavolgbre Daân, Verstand en Helden moed.
Geen Lamplicht fier' de Zon, zy blyft het Waerelds wonder,
En gaat met 's Waerelds eind, eerst voor de Waereld onder!

3. Bo-

3. Boven, vertoonde zig de Afbeeldinge van zyne Koninglyke Majesteit, onzen Grooten en Geliefden Monarch, omvlogten van eenen Lauwer-krans, en door eene, uit de Wolken komende Hand, vastgehouden, en daar onder deze woorden:

Al wat de Al-Oudheid groot in Vorsten heeft geächt,
En 't heerlykst', dat onze Eeuw te voorschyn heeft gebracht,
Moet voor den Grooten FREDRIK wyken:
Men zoek' zyn, weêrga niet by 't Stervelyk geslacht,
Daar Hy alleen is by zig zelf te vergelyken.

4. Aan de eene zyde, naast zyne Majesteit, een Koninglyke *Pruisische* zwarte Huzaar, en daarby:

Hoe vreeslyk myn gewaad zig toont,
Nog word myn Dapperheid gekroond.

5. Aan de andere zyde des Konings, mede een diergelyke zwarte Huzaar, met dit Byschrift:

Of schoon ons Bloed op 't Slagveld vloeit,
Genoeg, zo FREDRIKS glorie groeit.

6. Een Verdieping laager, zag men: Eenen *Pruisischen Adelaar*, met den Koninglyken Naam, *F:R:*, voor de Borst, zittende op eenen in de schede steekenden Degen, met den eenen klauw het geveest van denzelven, en met den anderen de schede vast houdende, en in zynen Bek eenen Olyftak draagende; en hier onder:

Waakende ook in zekerheid.

Naast denzelven lagen twee Koninglyke Granadiers, op hunne Patroon-taffen te slapen, met hunne Snaphaanen en Degens tusschen de armen; en daar by:

Rustende ten Stryd bereid.

7. Een opkomende, en glansryk doorbreekende Zonne, waar voor Nacht-uilen, Vledermuizen, en diergelyk Nacht-gevogelte, de vlugt neemen; en dit Onderschrift:

F

Het

Het Roof-Gevogelte verdwynt,
 NV 't VreDeLiCht Dees' OorD befChIJnt.

8. Vertoonde zig de Rhy-God, met zyn WaterkruiK, waaruit Wa-
 ter vloeide, daar men het woord *Rhenus* op las: Het Water liep
 een Stad voorby, die men in 't verschiet zag; boven dezelve vloog
 de Faam, houdende in de eene Hand eenen Olyftak, en in de
 andere een Trompet, waarop zy blaasde, en waaraan een breeden
 Band hing, daar deze woorden in geschreven stonden:

Het Juichende Emmerik.

En hier onder was het volgende te leezen:

Vloei lang in Vreë myn Stad voorby,
 Voor Koopmanschap en Scheepvaardy.

9. Het Wapen der Stad *Emmerik*, zynde een witte Emmer, met
 zwarte Banden, in een rood Veld, en een uit de Wolken reiken-
 de Hand, met een Hoorn des Overvloeds, het geen de Hand in
 voornoemdé Emmer schynt uit te storten; hier las men:

Juich nu *Emm'rik!* Juich! de Vrede
 Brengt ons zo veel Zegen mede!

10. Wierd Voorgesteld zyne *Koninglyke Hoogheid*, staande, en bieden-
 de, eene voor Hem knielende Vrouwe, den Scepter aan; de Vrou-
 we overgaf den Koning een Hart, met de eene hand, en hiel met de
 andere een Schild vast, daar het Wapen van *Emmerik* opstont.
 De Nyd, door eene Vrouwe, met een vaal Kleed, lange Slang-
 tuiten om het Hoofd, mager van Aangezigt, en haar eigen Hart
 eetende, en de ongetrouwe Oproerigheid, door eene Vrouwe met
 een rood-vuurig Kleed en roodachtig Wezen; in de eene Hand een
 Fakkelt, en in de andere een Dolk dragende, verbeeld, Vlugten-
 de in 't verschiet, daarby dit Onderschrift:

Ontvang, ô Lust! van 't Menschelyk geslacht!
 Het Dankbaar Hart, u van uw Volk gebracht.

11. Zag men zyne Koninglyke Hoogheid, den *Prins van Pruisschen*
 te

te Paard; eene Vrouwe met een Spiegel in de Hand, (verbeelden-
de de Voorzigtigheid,) leidde het Paard by den Toom, terwyl zy
met de andere Hand, den Jongen Prins, naar eenen hoogen Berg
wees, waarop een Held in 't Harnasch, voerend den Veld-heer-
staf, door eene uit de Wolken reikende Hand, met eenen Lau-
wer-krans gekroond wierd; in de Wolken stont het woord, *Aeter-
nitas.*

De Faam vloog boven den Prins, met eenen Lauwertak in de eene,
en een Trompet, dien zy blaasde, in de andere Hand, aan den
Trompet hing een breed en Band, waarin deze woorden stonden:
Vivat Princeps Borussiae spes Populi! En daar onder:

Leef Jonge Prins in 's Hemels Zegen!
Klim op, Doorlugte Morgen-zon!
Volg Grooten FREDRIKS Helden-Wegen,
En strekt het Land een SALOMON.

12. Drie Handen in malkanderen verëenigd, boven een brandend
Altaar; uit de Wolken schoot een lichtende Straal op dezelve,
in welken Straal men las:

Vrede zy in Uwe Vesting!
En dit volgende daar onder:

Drievoudig Bond! houd eeuwig stand,
Tot Heil van Kerk en Väterland!

13. Verbeelde men de Gerechtigheid, zo als zy gewoonlyk geschild-
derd word, rustende op eenen vierkanten Steen, geblind, in de
eene Hand het Zwaard, in de andere de Schaal houdende; uit de
Wolken kwam een heldere Straal, en daarin deze Woorden: *Suum
cuique.*

Hier onder:
Gerechtigheid met Schaal en Zwaard,
Vertoond Gods Dienaresse op Aard.

14. Zag men alle de Krygswapenen, op elkanderen leggende, als
voor tegenwoordig van geen zo noodzakelyk gebruik, daarby:

Ruft Wapenrusting, FREDRIK ruft,
Die 't Oorlogs-Vuur in Duitschland bluft.

15. Eindelyk wierd voorgesteld een Wynkelder, waarin men verscheiden Wynvaaten zag leggen; op den mond des Kelders, stont een groene Romer met Wyn verbeeld, en hier las men het volgende:

Verheugd de Wyn des Menschen Hart!
Nog meer de Vreë, na Oorlogs smart.

By Monfr: JACOB MOSTERT, wiens Huis mede geillumineerd was, las men deze woorden:

Vivat FRIDERICUS REX.

GOD en FREDRIK in ons Hart,
Die ons verlost van druk en smart,
Geleden door de Dwinglandy,
Van *Cambefort*, ô 'Tiranny'!
Ik oud Kaptein der Brandwagt - Schaar,
Moest door de vlugt my redden, daar
Ik schuilplaats vond, eer dat de macht
Des Vyands my tot armoë bracht.
God en den Koning blyf ik dank,
Met Hart en Ziel myn leven lank!

By A: VAN DER MORTEL, Mr: *Metzelaar*, was voor een, ter gelegenheid des Tyds, wel geillumineerd Huis, te leezen, boven de Deur de volgende Loffpraak, en Aanmoediging aan *Emmeriks Burgery*.

Verheug u *Emmerik*, op dezen blyden Dag,
Den grootsten, dien uw Stad in drie paar Jaaren zag.
Zo komt na Onweer-storm en droevige Oorlogs-plagen,
Het lieve Vrede-licht aan 's Hemels kimmén dagen.

Held

Held FREDRIK schenkt aan u, dit onwaardeerbaar pand,
Waar van ge in uwen Muur, de Vreugde-tekens plant.

Het Huis van Monfr: P: LA RIEU, insgelyks met eenige
Lichten versierd zynde, las men daar:

Zo goed voor FREDRIK en ons Land,
Als een die duifend Kaarszen brandt.

Op den hoek van de *Oude Markt*, vondt men het Huis van de *Wed:*
L: van Voorst, ongemeen fraai, niet alleen verlicht, maar
daar-en-boven met de volgende Verbeeldingen nog versierd; als

1. Een Vliedenden *Adelaar*, met Lauwerieren bekransd, waar onder:

Veilig buiten Krygs-gevaar,
Onder *Pruisfchens Adelaar*.

2. Den Naam des Konings *F: R:*, met drie Olyftakken door
malkanderen versierd, en deze woorden:

Myn FREDRIKS Naam hoeft Straal nog Licht,
Wyl Hy zig zelf een Eer-zuil sticht.

3. Een *Adelaar* met uitgebreide Vleugelen, en daarby:

Vry van 's Vyands band en teug'len,
Veilig onder FREDRIKS Vleug'len.

In de *Tempelstraat*, zag men onder meer anderen, de Woning van
den Heere *BOTTBERGEN*, *Med: Dozt:*, sierlyk met Lichten toe-
gerust, en daar benevens wierd aan de rechte zyde verbeeld, den
Koninglyken *Pruisfischen Adelaar*, met eenen Olyftak in zyn bek,
en daar onder:

AqVILa CVM paCe reDIt.

Der Schwartze Adler den ibr hier erblicket,

(Gleich wie Noäh die Taube vorhin)

Mit feinen öblzweig uns beglucket

Dies uns erquicket Hertz und finn.

En aan de linke zyde, 's Konings Naam, *F: R:*, met
eën Kroon daar boven, en hier onder:

No Men hoC fVb DI tos fVos Læt IfICat,
hoftes terret.

In diesen Nahm wir wieder leben,

Der Grosse Held hat obgesiegt,

FRIEDRICH, hat uns den Fried gegeben

Der Feinden vielheit unterliegt.

Insgelyks was in die zelfde Straat, het Huis van den *Koopman*, den
Heer *PIETER VAN VOORST*, geheel met zeer veel heldere
Lichten versierd, en vooral pronkte de Naam des Konings, by
uittrek fraai, onder eene meenigte Lampen; hierby was te lee-
zen:

Dit 's *FREDRIK*s Naam, dien grooten Held,

Die ons voor 't Vyand'lyk geweld,

Bewaard in onze Woning.

's Lands Vader, *Pruischens* Vorst en Heer,

Schenkt ons den lieven Vrede weér:

Lang leef die groote Koning.

Onder een Landkaart, vertoonende het Hartogdom *Kleve*, me-
de door veele Lichten versierd, stont:

Dit 's *Kleefslands* Hartogdom, van 's Vyands last en schrik

Bevryd, hersteld, beschermd, door *Pruischens* *FREDERIK!*

Aan het geillumineerde Huis van den Heere *A: SNOEK*, zag men
eën Steenrots verbeeld, door Zee en Winden bestreeden, en daar
onder stont:

Laat

Laat de Nyd haar Zwaarden wetten;
 Hoogmoed, Dwinglandy en List,
 Zien haar oogmerk nu gemist,
 Wy zyn veilig voor haar netten,
 Wyl Vorst FREDRIKS strydb're Hand,
 Vrede geeft aan 't Vaderland.

Men zag voor de Woning, van den Heere *Koopman VAN VEEN*, die met brandende Lichten, zeer fraai versierd was, boven de Voordeur, in een daartoe bereid Raam, den Koning van *Pruis-schen*, staande voor eene Tafel, met Wapenrustinge vervuld, die beschenen wierd van een opgaande Zon, waaruit de woorden kwamen, *Het Licht der Waereld!* daar by wierd gezien eenen Engel, met eenen Lauwertak in de hand, den Koning den Vrede brengende; daar onder las men:

Gy hebt zo, dapper Vorst! voor Stad en Land gestreden,
 De Hemel Zegen' u, verhoort hy myn Gebeden.

De Heer *Notaris MAAS*, had het Huis door hem bewoond, niet alleen voor alle Vensteren, sierlyk met Lichten toegerust, maar zelfs zag men het bovenste ronde gedeelte van het Toorentje, dat op het Huis staat, ongemeen fraai geillumineerd; verbeeldende een lichtende Krans. Naar beneden zag men, tusschen de Pyramiden, aan de eene zyde, den *Adelaar*, met dit byschrift:

*Der Pruiffen Adler sich beständig höher Zwinget,
 Weils ihm durch Gottes macht, stets, nach dem wunsch, gelinget.*

Aan de andere zyde, den Naam des Konings, en daarby:

*So steigt immerfort dein Nabm zum Sternen-Feld,
 Dann die auf Erden ist kein raum für solchen Held.*

In de groote Zaal vertoonde zig een Troon, trapswyze, door ge-colleurde Glazen verheven, en op denzelven des Konings Naam; daar onder:

Ein

Het Juichend Emmerik,

*Ein jeder Unterthan, ders meinet so wie ich,
Der ruf mit vollem mund, Es lebe FRIDERICH!
Es lebe FRIDERICH der Grosse, viele Jabren,
Und wolle Lau'ren, stets mit den Olieven paren.*

Meer na boven in 't verschiet, hing een groot Schildery, met allerlei Krygs-Wapenen, waarop een *Adelaar* rustede, en dit By-schrift,

Des Konings *Adelaar*, niet *mat*, maar *zat* van sryden,
Rust thans, op dat *Euroop*', na druk zig mogt verblyden:
Maar merkt Aanschouwers, (schoon ontheft van Krygsgevaar,)
Alleen op Wapenen, rust 's Konings *Adelaar*.

By Monfr: WILLEM MULDER, was in het Venster van de Opkamer, een Raam geplaatst, waarin twee Olyftakken kruis weegs door den anderen waaren geslingerd, waar onder men (het Huis behoorlyk verlicht zynde,) het volgende las:

Zo keert myn FREDERIK, beroemd in Oorlogs-daân,
Van wien geen vorige Eeuw, een voorbeeld kan vermelden,
Tot *Duitschlands* Heil en Vreugd, met Krygs-tropheên belaân,
Weêr tot zyn Vaderland. Men kroon dien Held der Helden,
Met eeuwige Eer-lauwrier, die door zyn Vuist en Staf,
Na zes Jaar Oorlogs-tyd, aan ons den Vrede gaf!

By den Heer VAN MUNSTER, wiens Huis met veele Lichten praalde, en voor de Deur met eene zeer sierlyke, en aardige Eereboog voorzien was, las men in dezelve de volgende Vaarzen:

Lang leef Held FREDERIK, en 's Ryks getrouwe *Staaten*,
De *Groote Koning*, en 's Lands Agtb're *Magistraaten*
Van *Pruiffen*, dat de Vreê hun en de *Burgery*,
Het Land nog lang tot Heil en tot een Steunzel zy!

In het Voorhuis, was in een Vensterraam verbeeld, de *Faam*, blazende FREDERIKS Lof en Heldendaaden; uit de Bazuinen van twee

twee Engelen kwamen de woorden, *Vrede, Vrede*, en onder dezelve las men:

Wie is 't, die 't *Duitschen Ryk* hersteld in dierb're Rust,
 Die door zyn strydb'ren Arm, de Tweedragts-Fakkell bluft,
 Die voor de derdemaal zyn Vyand heeft doen beeven,
 En Heil, en Welvaart in den Lande doet herleeven!
 't Is FREDERIK, wiens Trouw, wiens Dapperheid en Naam,
 De wyde Waereld door verbreed word, van de Faam.
 Geen Eeuwen kunnen hem, naar zyn verdiensten, loonen,
 Help *Emmerik* met my, zyn Heldendaaden Kroonen!

De Gasthuisstraat.

Het Huis van Monfr: EMOND KONINGSHOVEN, door veele
 Kaarszen verlicht zynde, vertoonde zig aldaar voor een Venster,
 de Koning, aan wien een Engel den Olyftak aanbod, terwyl
Bellona aan eenen band gekluisterd lag, waarop de Engel met eene
 Hand wees; daar onder stond te leezen:

Ontvang, Doorlugtig Vorst! d'Olyftak van den Vreë,
 Den lieven Vreë, u door Gods milde hand geschonken,
 Wiens Arm, zes Jaaren lang, in 't Krygsveld voor u streë,
Belloon blyf aan den band, voor eeuwig, vast geklonken.

Aan 't andere Venster, een staande *Adelaar*, met uitge-
 breide Vleugelen, en daar onder:

Nu God, na 't drukkend Krygs-bezwaar,
 Den nutten Vreë verwekt,
 Zyn wy door *Pruisfchens Adelaar*,
 Als door een Schild, gedekt.

Voor een derde Venster, een vliegende *Adelaar*, met een
 Lauwertak in den bek, en daar by:

Langs onnavolgb're Paden,
 Verkrygt men Lauwer-bladen.

Ook was het Huis van den *Apotheeker* RITTER, niet alleen zeer deftig door een groot getal Lichten versierd, maar men zag aldaar ook:

1. Boven de Deur een zwarten *Adelaar*, met uitgebreide vleugelen, als zweevende, en houdende in den rechten klauw een *Scepter*, en in den linken eenen *Olyftak*; onder den *Adelaar* bevond zig eenen groenen *Boog*; en daarin het volgende *Byfchrift*:

*Ob uns gleich manche Noth, und Angst umgehen hatten,
So sind wir doch vergnugt, nun unter diesen Schatten.
Der beste Schatz ist uns iedemoch überblieben,
Den FRIEDRICH war zu tief in unser Hertz geschrieben.*

2. In het eerste Raam, naast de Deur, zag men verbeeld, zyne *Majesteit*, de *Koning van Pruisschen*, te Paard zittende, en in de rechte Hand den *Veldheer-Itaf* houdende, over Hem zweefde de *Faam*, die met de rechte hand eenen *Lauwer-krans* recht boven zyn *Hoofd* hield, en met de linke een *Bazuin*, waaruit zy blaast *VREDE*; en dit *Onderschrift*:

*Schaut hier! ein rechtes Bild, der Weisheid edler triebe,
Der Großmuth, Tapferkeit, der Huld und Menschen liebe,
Vereint in FRIEDRICH, der zeiten größter Held,
Gekrönt mit Sieg und Ruhm, zum wonder aller Welt.*

3. In het tweede Raam, waaren te zien, twee tegen elkanderen kampende *Heeren*, waarvan de eene uit het geweer vuur gaf, en als retireerde, daar den andere iets avanceerde. Boven deze *Heeren* vloog een zwarte *Adelaar*, recht tegen de *Zonne* in, dezelve hield in den linken klauw, boven den wykenden *Vyand*, een *Zwaard*, en in den rechten een *Olyftak*, ten teken des *Vredes*; met dit *Byfchrift*:

*Des Adlers großer Muth, weicht selbst der Sonne nicht.
Drum ist sein tapffer Schwerdt, auf seinen Feind gericht,
Und dennoch trägt er, den öblzweig in dem Kriege,
Des Friedens wegen, schützt er doch die schönsten Siege.*

Voor de Poort van de *Lutherfche Kerk*, naast het Predikants Huis, stond een dubbelde Eereboog, aan den welken, de volgende Vaarzen, te leezen waaren:

1. Aan de linke hand.

*Sie ist nun da, die gluckliche Minute,
Die uns den Frieden wieder bringt,
Und nicht mehr mit der Menschen blute,
Die weiten Felder uberdüngt.*

2. Recht van Vooren:

*Willkommen zeit, erwünschte Friedens zeiten,
Da Preussens FRIEDERICH von Gott dazu erwehlt,
Des Friedens Heil, auf Teutschland auszubreiten,
Viel tausend Segen seyn ihm dafur zugezählt!
Dies grosse Heil rühmt hier, mit starck entflamten Dank,
Der Lutheraner Hertz, in frohem Lobgesang.*

3. Aan de rechte zyde:

*ô! Gott! erbüre unser flehen,
Für König, Volck, und Land und Stad:
Sprich, Allmacht voll: Es soll geschehen,
Dafs dieser Friede dauer hat.*

4. By den Ingang van de Kerk, stond een kleine Boog, en boven aan denzelven, (daar des Avonds Lichten achter gezet wierden,) het volgende

HALLELUJA!

*Den Frieden preiset doch,
Voll Gottes wunder, hoch,
Last euer Hertz gantz Lob, gantz Danck, und Freude seyn,
Die ihr in's Heiligthum, als Christen, geht herein.*

Het Huis van de *Wed: VAN P: GREVE*, trok, dooreene ongemeene en sierlyke Illuminatie, het oog der Aanschouweren na zig, terwyl men boven de Deur het volgende Vaars las:

Verheug u *Hubertsburg!* om 't Heil van 't Vaderland,
In u legt *FREDERIK* den Krygs-God aan den band;
Gy zaagt in uw Paleis het eerst den Vrede daagen,
Die 't zugtend Ryk verloft, van drukkende Oorlogs plaagen.

Insgelyks zag men, aan het sierlyk geillumineerde Huis van den *Koopman*, den Heere *J: ERDTZICH*, het volgende:

FRIEDRICHs NabMbLeIbt Vnser sChVtz.

Der höchst erwünschter Tag, des Friedens ist gekommen,
Der blutge lange Krieg, hat nun sein End genommen,
Man hört nun überall, den süßen Friedens schall,
Es Lebe *FRIEDERICH* zu tausend tausend mahl
Sein tapffer Heldenmuth, bleibt immer blühend siehen,
Bis das die Nachwelt selbst dereinst wird untergeben!
Die gaben, so der Herr ihm weislich anvertraut,
Worauf sein gantzes Reich, die wahre wohlfahrt baut,
Sind so ausnehmend groß, das keiner fast zu finden,
Der seine Heldenthat und Sinn weis zy ergründen.
Er schläget seinen Feind, und siegreich ihm bezwingt,
Bis das er mit Triumph! uns Frieden wieder bringt.
Der Himmel sey gedanckt! er Kröne ihn mit freuden,
Nach so viel ungemach, und ausgestandnem leiden,
Er hält sein hohes Haus, beständighin im flor,
Und richte wiederum sein armes Land empor!
Dasz sein geliebtes Volck, als treue Unterthanen,
Sich halten Lebenslang, zu seiner Sieges Fahnen,
Bis das *JEHOVA* ihn als König aller Welt,
Die Ehren-krohne schenkt, im hohen Himmelszelt.

Ongemeen heerlyk en deftig was het Huis van den *Koninglyken Richter*, den Heere VAN DE WALL, door zeer veele Lichten verfierd, dermaaten dat het de oogen der Aanschouweren verlustigde, en de voorby gaande deed stille staan; onder anderen zag men:

1. Boven in het eerste Venster, aan de rechte zyde, eenen uit de Wolken voortkomenden Arm, houdende eenen Degen, en Olyftak.

Ter linke zyde, eenen Arm met een Schild; iets lager, twee Handen uit de Wolken, die zig te zamen voegden, en geheel onder aan, eenige nedergeleide, en op de Aarde rustende Wapenen,

Waar onder 't volgende was te leezen.

*Der König legt die Waffen nieder,
Die er mit Recht und Ruhm geführt,
Der Ed'le üblzweig zeigt sich wieder,
Drum rubmt den Held, wie sichs geführt.*

2. In het tweede Venster, aan de eene zyde, de Godin des Vredes *Irene*, met eenen Olyftak, en dit Byfchrift:

*Ist Irene nicht das Band,
So der Menschen wohlstand bindet?
Sie beschutzet Stad und Land.
Alles, was daarin sich findet,
Lebt nun sicher und befrijet,
Von der wiederwärtigkeit.*

De Vrede-Godin wierd, door de in 't midden afgebeelde Godin *Minerva*, vastgehouden, daar onder stond:

*Sans-cessé au Bien public le Héros s'abandonne,
Il careffe Minerve aussi bien que Bellonne.*

Aan de andere zyde, zag men de Godin *Themis*, met de Weegschaal in de handen, en dit Onderschrift:

*Ab! qu'il est doux de reconnoître,
Un si grand Roi pour Maître!
Ab! qu'il est doux de vivre sous les Loix,
Du plus juste des Rois!*

Boven, was een Hand met een Hoorn des overvloeds te zien, welke over de drie Godinnen uitgegoten wierd. Daar onder, in 't midden was te leezen:

*Durch dies feste freundschafts Band,
Komt der Segen auf das Land;
Und durch Weisheit, Recht und Ruh,
Nehmen alle Stände zu.*

3. Boven de Deur, bevond zig een zwarte *Adelaar*, die eenen Olyftak in den eenen, en den Blixem in den anderen klauw droeg, en daarby:

*Un Roi, mais le plus grand, dont le Ciel fait choix,
Pour la Paix & pour la Guerre,
Qui n'a point d'Egal sur la Terre,
Quoique la Terre ait eu tant de Rois
Un Roi, qu'en tant de Lieux a suivi la Victoire,
Nous rend Tranquilité avec Valeur & Gloire.*

4. Aan de andere zyde van 't Huis, voor het eerste Venster, waaren een dubbelde en enkele *Adelaar* geschilderd, die door eene uit de Wolken komende Hand, met eenen groenen Krans omwonden waaren, met dit Onderschrift:

*Um Teütschland wieder Ruh zu schaffen,
Entfernen sich die strengen Waffen.*

5. Voor het volgende Venster, zag men nog de Arke van *Noach*, op eenen, midden in 't Water staande Berg, naar de welke een Duive, met eenen groenen Tak heen vloog; insgelyks achter deze Ark eene Regenboog. In 't midden was het volgende te leezen]

*Die Sündflut schwerer Krieges-Plagen,
Ist wieder von uns abgewand,
Wir können nun mit freude jagen,
Gluck zu dem König und dem Land.*

In den groenen Boog, voor de Deur, hadden de
Dienst-booden laten Schryven,

Niemand moet ons Groen-werk laaken,
De Tyd is veel te kort geweest;
Denkt dat Meisjes zig vermaaken,
Op dit groote Vrede-Feeft.
Wy zyn nu regt in onzen schik,
Vivat de Koning FREDERIK.

De Heer *Conrector* HOFFMAN had mede zyn Huis zeer fraai, door
veele Lichten gefierd, en onder anderen was, op een lange open
Plaats, bezyden het Huis, eenen dubbelden Eereboog, met vier
prachtige Kroonen daarin.

In den Ingang van den Boog, stond de Koninglyke Naam,
F: R:, en daar onder las men dit volgende:

*Es lebe FRIEDERICH, der Tag und Nacht bedacht,
Wie er sein liebes Land, in Ruh und Fried gebracht.
Es lebe FRIEDERICH der Bürger holder Freund:
Es lebe der es recht mit unserm König meint.
Ihr Feinde weicht und denkt zuruck,
Ihr habt in FRIEDRICHS krieg kein gluck.*

In het zelfde Huis was, op de Kamer van den Heere *Post-Secretaris*
BÖTTGER, waar van de bovenste Vensters zeer sierlyk, door vee-
le Lichten, op de wyze van Pyramiden, bezet waaren, onder an-
dere te zien:

Voor het eerste zyne Koninglyke Majesteit te Paard, die met
veele Helden omgeeven was, en daar onder:

Ach!

Het Juichende Emmerik;

*Ach! möchtest du, mein König, wissen,
 Wie bange ich gewesen binn,
 Für so viel Völker, samt den Russen.
 Mit angst dacht ich in meinen sinn,
 Es ist nicht möglich auszuhalten,
 Der Trotz der Feinde ist zu viel,
 Wenn Gott ihr Bundnuss nicht wird spalten,
 Und setzen seiner Feinden ziel.
 Mein Wunsch ist ziemlich eingetroffen,
 Es gieng ein starcker Feind nach Haus;
 Die andre konten nichts mehr hoffen,
 Da war das spiel des Krieges aus.*

Voor het tweede, zag men den *Pruissischen* gekroonden *Adelaar*, met den *Koninglyke Naam*, *F: R:*, op de borst, houdende in den eenen klauw een *Zwaart* met een *Lauwertak* omwonden, en in den anderen een *Scepter*, met dit *Onderschrift*:

*Zu Hubertsburgh ist nun das Ziegel,
 Zum frohen Frieden aufgedrukt;
 Dem Adler ist von seinen Flugel,
 Nicht eine Feder ausgepflückt.
 Die Freude ist nicht zu beschreiben,
 Dafs nun die zeit gekommen ist,
 Da keine, kunftig, sich wird reiben,
 Am Adler mit gewalt noch list.*

By het *Koninglyke Posthuis* komende, zag men het zelve, door den *Heere Postmeester EVERSMAN*, weêrgaloos van onderen tot boven, met eenige honderd *Lichten* geillumineerd, die, als schitterende *Sterren*, een ongemeenen glans van zig gaven; men las aldaar, onder het *Koninglyke*, met *Bloemen-bekranste Post-Schild*:

Terwyl de blyde *Post*, na 't drukkend *Krygs-gevaar*,
 Den nutten *Vrede* blaast, der *Braven* ziels verlangen,
 Zo komt een zigtend *Land* in dit gezegend *Jaar*,
 Weêr onder *Vleugelen* van *Pruisschens Adelaar*,

Dit Is het *VVapen* - *fCHILD*, a *L* praa *L*en *D*e opgehangen.

In

In het eerste Venster boven, den Koninglyken *Pruissischen Adelaar*, met het Posthoorn, en 't Onderschrift:

*Wo Pruißens starken Adler blitzet,
Wird Land, Volk, Stad und Post beschutzet.*

Onder den *Adelaar* stond:

*Unter deinen Schirmen,
Sind wir für den Stürmen,
Aller Feinden frey!*

In 't onderste Venster, eenen rydende blaazende Postilion, met het Byfschrift:

*Vor war es Krieg, mein Hornklang leyder heisch und müde,
Jetzt singt es hell und froh: Ihr Völcker es ist Friede!*

In 't tweede Venster boven, 's Konings Beeltenis en Medaillon; daar boven stont:

MAGNUS BORUSSORUM REX FRIDERICUS

Dein Ruhm, dein Lob, dein Nahm, ô Held! wird ewig bleiben!

In 't onder Venster, eenige beroemde Helden, als *Cesar, Scipio, Marcus Aurelius &c.*, en daar onder:

*Ihr Helden alter zeit, ihr gleichet FREIDERICH nicht,
Was ihr vereint gethan, hat er allein verricht.*

In het derde Venster boven, het Oog der Goddelyke Voorzienigheid, die haare Lichts-stralen op de Aarde schiet, in de welken een Duif met den Olyftak, naar beneden daalt, met dit Onderschrift:

*Gott sprach, es werde Friede auf Erden,
Und es ward Friede.*

Op den Aard-kloot staad:

Pax Hubertsb. 15. Febr: 1763.

H.

In

In het onder Venster, was de Tempel van *Janus* te zien. De Koning met een Veldheer-staf, wenkte de Godin des Vredes, die in de eene hand, de Deur des Tempels, en in de andere den Sleutel houdt, om den Tempel te sluiten, daar onder stond:

*Der Grosse FRIEDRICH schließt den Friedens Tempel zu,
Und schenckt nach Krieg und Sieg, den Völkern Heyl und Ruh.*

Het Huis van den Heere *MATHYS FRANKEN*, *Koopman*, was geheel verlicht, tot de bovenste Verdieping toe, met een zeer groot getal van brandende Lampen; voor verscheiden Vensters was te zien, *VIVAT F: R:*, geillumineerd, het geen eene schoone en luisterryke vertooning maakte. Men zag boven den Vrede verbeeld, waar onder stond:

De Vrede daalt op 't Aardryk neêr,
Met Zegen, door 's Lands Opperheer.

Boven de Deur las men:

Dank d' Opperthroon Monarch, den God der Leegerschaaren,
Die uwen *GIDEON*, door zynen Arm bedekt,
Die hem in 't Oorlogs-vuur bevryde voor gevaaren;
Die uwen *JOSUA*, heeft tot een Schild gestrekt.
Dank Grootte *FREDERIK*, van niemand te evenaaren,
Die door zyn stryd'bre Arm, den Vrede heeft verwekt.

Achter den Engel.

Het Huis van den Heere *Accise Inspector HORTER*, insgelyks overal fraai geillumineerd zynde, zag men onder anderen aldaer, voor eenige Vensters:

I. Den *Pruissischen* zwarten *Adelaar*, en daar onder:

*Der Preussen Adler,
Verlacht die Tadler,*

Und

Und zeigt die wercke
Von seiner stärke.

II. Zyne Koninglyke Majesteit, een vlugtende Armee
voor zig hebbende, en daar by:

Grosser FRIEDRICH, deine Thaten,
Läßt der Höchste wohl gerathen,
Also Gott und FRIEDRICH, macht,
Dasz der Fried hervorgebracht.

III. Een Put boven den welken een Kaarl gehouden wierd, die in
denzelven zou geworpen worden, met dit Onderschrift:

Du wilst nicht guth Preussisch sein,
Drum must du zum Brunnen ein;
Kanst der Wolthat nicht genießen,
So außs FRIEDRICHs Gnade fließen,
Die doch jeden zugedacht,
Wer sie sich nur theilhaft macht.

IV. Zyne Koninklyke Majesteit, alleen; waarby deeze woorden:

VIVAT rust die gantze Welt,
Weil durch unsern groszen Held,
Setzt der Friede hergestelt.

* * *

By den Onderscheepen HENDRIK ROBIN, stond voor een verlicht
Huis, F: R:; met de woorden *Vivat*, en daar onder de vier vol-
gende regels:

Van welk een dierbaar Heil, zien wy het Land bestraalen,
Daar 't lieve Vrede-licht komt uit de Wolken daalen,
Een Licht, zo lang gehoopt, gewenst, gezugt, verwacht,
Word ons door 's Hemels hulp, van FRED'RIK toegebracht.

* * *

Voor het Huis van Monfr: HENDRIK FOERTS, dat ook door Lichten opgesierd was, zag men den Koninglyken Naam, en daar onder:

*Das betrübte Krieges Wetter,
Hat sich gantz und gar gelegt,
FRIEDRICH, pflücke töhlzweig-Blätter,
Weil sein Adler Lorbern trägt.
Gott war stets bey ihm im streit,
Drum er glücklich hat gekämpfet,
Und durch Helden Tapferkeit,
Jetzt das Krieges-feuer gedämpfet.*

De Woning van den Hoogwelgebooren Heere, Baron van RADSITZKY, Oversten in Munsterschen Dienst, die voortreffelyk door eene menigte van Lichten opgesierd was, vertoonde onder anderen:

I. Den Krygs-God Mars, die met de Godin des Vredes, zig vereenigde, en haar de hand reikte, met dit Onderschrift:

*Der diese Braut gedenkt nach Haus zu führen,
Muß selbst ein Held im felde sein;
Dann, den allein, die Lorbern zieren:
Oliven-zweig des Friedens sammet ein.*

En dit Jaar Vaars:

*FRIDERICH soLL Leben,
Er Vns Den sVsfen FrIeDen hat gegeben.*

Onder was de Wapenrustinge verbeeld, met dit Onderschrift:

*Der Adler weicht der Sonne nicht;
Des Grossen FRIEDRICHS tapfer' Hand,
Die seiner Feinden starcke bricht:
Schafft Rub und Fried dem Vaderland.*

A N N O.

QV o FRIDERICV s DESIDERATA nos et Læta paCe Beat.

De

De overige Venfteren prachtig geillumineerd zynde, zag men in 't midden van dezelve, den Koninglyke Naam, F: R:, met de Kroon daar boven, alle brandende, en daar nevens twee vergulden Engelen op hunne Bazuinen blaazende.

Het Huis van Monfr: JAN TAK, mede geillumineerd zynde, vertoonde den Koninglyke Naam, F: R:, en daarby:

*Jetzt ist die stund vom freuden bier,
Die Gott uns hat gegeben;
Drum rust ibr Burger, rust mit mir
Vivat! FRIDRICH soll leben!
Der Adler sitzt in stoltzer Ruh,
Der uns den öblzweig bringet,
Man schließt de Krieger-Tempel zu,
Drum Vivat FRIEDRICH! singet!*

In het zelfde Huis was de Kamer, door den *Koopman* den Heer P E T. CHRIST, bewoond, door veele Lichten fraai opgelierd, en voor een der Venfteren las men 't volgende:

*Treê nu Doorlugtig Vorst! in 't Koninglyk Berlyn!
Al noemt de Nyd u Dood, uw Naam zal eeuwig leeven!
Gy zult voor Land en Kerk, nog lang ten Schuts-heer zyn,
Die ons na Oorlogs ramp, den Vrede hebt gegeven.*

Zeer deftig was het Huis van *Mademoiselle* DE RAVELLET, door een meenigte van brandende Lichten, voor alle Vensters, bezet; onder andere zag men voor een Venster verbeeld, onzen Grooten Koning, naderende de Vyandelyke Armeê, onder stond:

De la part de l'Éternel, retirez-vous!

In het tweede.

Den Koning in een Veld-flag, tegen zyne Vyanden zynde, en hierby las men:

L'Épée de l'Éternel & de Gédéon!

De Behuifing van haar Hoogwelgeboorene, de Baronneffen VAN SCHELL, was by uitstek, zeer fraai en deftig, door een groot aantal Lichten geillumineerd. Verder zag men alhier, eenen dubbelde zeer sterk verlichtende, en wel gefierden Eereboog, in den welken 's Konings afbeelding hing, met het volgende Onderfchrift:

*Par la grace de Dieu,
Fai vaincu la Tempête,
Qui sembloit s'élever
Pour tomber sur ma Tête.*

In het midden van dezen Eereboog, vloogen twee zwarte Adelaaren, waar van de een in zynen bek droeg een Papier, met deze woorden:

*Die zwietragt ist besiegt,
Wer will den Held nicht ehren?
Auf, was gut Preußisch ist,
Last euer Vivat hören.*

V I V A T F R I E D E R I C H.

Aan de andere, een diergelyke, met het volgende:

*La Paix Fille du Ciel,
Au comble de sa gloire,
Chante de FREDERIC,
Le Nom & la Victoire.*

Geest.

Geesmarkt.

Het Huis van den Heere J: VAN SCHOPPER, op de Geesmarkt, was ongemeen fraai, met zeer veel Lampen en Lichten, van onderen tot boven toe geillumineert. Voor vier Vensteren zag men de woorden:

VIVAT FRIDERICUS REX BORUSSORUM.

Achter ieder Venster, een dezer woorden, waar van de Letteren zwart geschildert waaren, en zo hoog en breed als het Venster; insgelyks met veele Lampen behangen, 't geen een recht schoone vertooning gaf.

Boven de woorden FREDERICUS REX, zag men twee groote Lauwer-boomen, ook met veele Lampen versierd.

Boven de Huisdeur, was een groot Venster, daar achter zag men een grooten zwarte vliegende Adelaar; in den rechten klauw hiel hy een Zwaard, en by het Zwaard het woord, *Ich*, en boven de Kroon van den Adelaar, *Schutz*, aan de linke zyde van den Ryks-Appel, *Dich*; voor 's Adelaars borst, was 't Jaartal 1763.

Niet minder was het Huis van den Heere Schepen STAHL, weergaloos sierlyk en prachtig, met een groot getal Lichten geillumineerd, en gaf een der uitneemenste vertooningen, waartoe de gelegenheid van 't Huis niet weinig deedt. Wyders zag men aldaar.

I. Twee Postillons te Paard, den Vrede blaazende, en daar onder:

Zo bLaaft De bLIJDe Post, In 't heILrIjkt Iaar,
En Vreë en HeIL aan HaarDsteë en ALtaar.

II. Twee Engelen, met Lauweren bekroond, en staande met hunne aangesichten tegen elkanderen over, houdende in hunne handen drie Lauwer-takken te zamen gebonden, waarop de Dauw des Hemels nedervalt.

III.

Het Juichende Emmerik,

III. 's Konings Wapen.

IV. Den Koning te Paard.

V. Een Pedestal, waarop de vliegende Faam, het woord *Vivat* blaast, en aan deszelfs voet, rondom heenen met Vaandels en Krygs-toerusting versierd, onder staat:

*Grosser FrIDerICh soLL stets Leben,
So Vns Den sVnsen FrIeD gegeben.*

Het Huis daar de Heer *Advocaat* RITMEIJER, logeert, was van onderen tot boven zeer fraai, door veele Lichten versierd, daar benevens stond op eenen Raam, boven de Huisdeur, dit volgende Chronodystichon:

FrIDerICVs DebeLLato hoste LætV\$ reDIt.

In de midden las men:

— *Nur fehlet es an Mablern,
Jedoch wird man schon aus den Reimen sehn,
Was vor ein Sinnbild hier sonst wurde stehn.*

Onder was te leezen:

*Die Voorsicht rief dem König zu,
Kehr FRIDERICH um, du hast die Rub
Gekränckter Teütschen, hergestellt.*

De Woning van den Heer *Schepen* DE BEIJER, vertoonde aan het oog der Aanschouweren, door zeer veele brandende Lichten, een aangenaam gezicht, en daar zag men verbeeld:

I. Den Vrede, met de eene hand den Tempel van *Janus* sluitende, en met de andere den Olyftak houdende, daar onder stond:

*La Paix, l'aimable Paix, si longtems disurée,
Vient planter sur nos bords l'Olive négligée,
Renfermer à jamais le Temple de Janus.*

II. De

II. De Afbeelding des Konings , en daarby:

*Soit en paix , soit en guerre ,
C'est le plus grand Roi de la Terre.*

III. De vliegende Faam , met eenen Olyftak , met het Byschrift:

*Du plus grand des Héros , célébrons la Victoire ,
Gravons en lettres d'Or , les Exploits Glorieux ,
Qu'on les trouve à jamais au Temple de Mémoire.*

IV. Den Koninglyken Pruisfifchen Adelaar , en daar onder:

Wat Koning , of wat Ryk , is dat u deeren kan ,
Als zy u Landen zien met honderd-duizend Man :
Gy zult ze altemaal van uwen Heir-tocht rukken ,
En daar den *Arend* gaat , zyn Vyands veeren plukken ;
Uw trotsè Vyanden door u altoos verrast.
ô Wat een Lauwer-krans , staat daar voor u en waft !

V. Een blaazenden Postillion , die den Vrede verkondigt , en daarby:

*Nach dem langen bluth vergieffen ,
Soll das Land nun Rub genießen.*

By W: DE VRIES, *Stads-Bode*, was voor een wel verlicht
Huis te leezen , het onderstaande Vaars:

Heb dank ô srydbaar Vorst , van wien 't Heel-Al gewaagt,
Door wiens beleid en moed de lieve Vrede daagt,
Die als een heldre Zon , met koesterende Straalen ,
Den Oorlogs-damp verjaagt , en 't Ryk doet Adem haalen ,
Die Stad , en Land , en Volk , en Kerk tot blydschap strekt.
Leef Groote FREDERIK , die ons dit Heil verwekt !

Aan het fierlyk , door veele Lichten geillumineerde Huis van den
Heere R: DE LA CROIX, *Predikant van de Fransche Gemeente* ,
zag men in 't Voor-kamertje , aan de linke hand van de Huisdeur ,
voor een Venster , deze Vaarzen:

Het Juichende Emmerik,

Patria pone metus, jam nulla pericula terrent,
 Optatæ nobis tempora pacis erunt,
 Aspice Augustum Patrem, qui sæcla reducet,
 Aurea, sub tanto Principe certa salus.

En daar onder:

*De notre PRINCE Auguste & Glorieux,
 Béni le Regne & rends ses jours heureux.*

In 't Voorhuis, aan de rechte hand van de Huisdeur, las men:

Quam fortunatos dicam Celsissime Princeps,
 Queis Vixisse licet sub Ditione Tuâ!
 Afflictis Pater es, Misèris solamen, Amicus
 Justis, Lex cunètis spesque salusque Tuis.
 Accedunt in opes tuti, remeantque beati,
 Et juvat Aspectus, subveniente manu.

Daar onder:

*Gott gebe gluck, und langen leben!
 Dem König den er uns gegeben,
 Sein Nahm wird immer glorreich bleiben,
 So lang man Tag und Jahr wird schreiben.*

In 't zelfde, zag men een Perspective, aan welkers einde men ontdekte, het geheel Koninglyke Huis, in Prentverbeelding, waar onder een groote Spiegel, en aan beide zyden van 't zelve, een rey Kaarszen stont.

In de Achter-kamer, tegen over de Deur, zag men 't volgende, aan de rechte hand, des Konings Beeltenis te Paard, en daar nevens:

*Dieu comble de Prospérité,
 Le grand Roi, qu'il a conservé.*

Aan de linke hand, het Beeltenis van Prins FERDINAND, te Paard, en daar onder:

*Vive PATER Patriæ, te sospite Patria floret,
 Augusto mihi stet sub Rege tuta salus.*

Nog

Nog daar onder:

Leb Vater, Landes Vater!
Du bist des Glucks-Beraber,
Dein Leben hält das Land
In seinen Lebens-stand.

יהיה בצורך ישמה מלך
ובישועתך חם יאל מאך

Aan de rechte hand:

Le Cher I Fre Der IC sage & P VIsfant en to Vt te Ms.

Des Konings Afbeelding.

Gloria, Laus, Honor Tibi sint REX Magne! perenne,
Tu Justus, Sapiens, Tu bona cuncta refers.

Daar onder:

*Dir bleibt Ruhm und Ehr, o König, zu späten zeiten;
Du kanst gerecht und klug die wohlfahrt zu bereiten.*

Nog daar onder:

Gloriosum Nomen ejus in Sæcula!

Aan de linke hand, des Konings Afbeeldinge, daar nevens:

VIVez grand ProDIGe De Ce fleCLE!

Daarby:

Hic voveo fanus longævo tempore Vivas
Ac sæclo canus Cœli potiaris Olivas.

Daar onder

*Er blübe späte zeit im höchstn Wolergehen,
Bisz Er zu Zions Burg, kan ewig freudig gehen!*

By den Gereformeerden *Koster*, DERK MEERKAMP, wiens Huis mede verlicht was, las men:

God lof dat ik het eind' van d' Oorlogs tyd mag zien,
 En FRED'RIK en Gods Kerk, thans weêr in Vrede dien.
 Lang leef de Vorst die 't Krygsvuur bluft,
 Lang bloei Gods Kerk in Vrede en Rust.

Het Huis bewoond door den Heere *Canonicus*, VAN DILLEN, was zeer fraai, door veele Lichten toegeruft, en onder anderen las men daar voor een Vensterglas:

Rex Pacis Dives, Pacis dat munera Regno.
 Non nomen pacis & nomen & omen habet.

*Der König so den Frieden liebt,
 Seinem Reich ihr wiedergiebt,
 Nicht nur des FRIEDENS Nahmen hat,
 Er giebt den selben in der that.*

Voor een tweede:

Ænigma Samfonis.

Sa Mfon geeft ons noCh eens zIJn RaadzeL aan,
 VIJt Den sterCken Is zoet IgheIJt gegaan;

Solutio.

De sterCke Is FreDerICk; een groote KonIng,
 Geen zoet IgheIJt Is zo groot aLs VreDes honIng.

Voor een derde:

Zag men drie Harten, onderling vereenigd, boven het middelste stond
Pruisfchen, en in het zelve:

*Von dreijen Frieden ist gemacht,
 Wo man FRIEDRICH allein betracht,
 Das Hertz vor lauter freude lacht.*

Boven aan de rechte zyde stond:

Ostreich, en daar in:
Tuniculus triplex difficile rumpitur.
Ecclesiastes 4to. C. 5. 12.

Boven dat, aan de linke zyde:

Saxen, en hier in:

ALs gIJ een CoorDt Van DRIJen fLaat.
ZIJ Dan nIet LIgt te breeken staat.

Onder, in de drie Harten:

Aus Dreyen eins:

En geheel onder aan:

FreDerICVs In præLIo & PaCe MagnVs.

Het korte Straatje.

In het zelve zag men de Woning van de *Weduwe STENGEL*, door
zeer veel brandende Lampen versierd, en aldaar las men:

Lang moet de Vrede ons hart verkwikken,
Zo juichen *Weeuw* en *Wees* verblyd:
Nu die gezegende oogenblikken
Verschynen na een duist'ren tyd.

Geloofd zy God! die Al-Regeerder,
Die *Pruischens David* onderstut;
Hy leid Hem; Zegen, en vermeerder
Zyn Jaaren, Land en Kerk ten nut!

De Behuifinge van den Heere *Koopman*, *WILLEM CREUTZ*, zag
men met meer dan honderd Kaarszen, op het prachtigste geillumi-
neerd; midden in het Huis, tegens de Voordeur, paradeerde de
zwarte gekroonde *Adelaar*, houdende in den eenen klauw den

Scepter, in den anderen eenen Blixem-Straal, met dit Om-
schrift:

Contra Opinionem Hostium non peridi Plumam.

Aan de eene zyde van de Deur, vond men deze woorden:

't Is FREDERIK wiens Roem tot aan 't Gestarnte stygt,
Wiens Helden dapperheid geen latere Eeuw verzwylt!
Die met drie Koningen, de Duitsche Mogentheden,
Twee Keizerinnen, heeft in 't Oorlogs-veld getreden,
En na zes Jaaren stryds, den Vrede heeft hersteld.
Waar zag de Waereld ooit een voorbeeld van dien Held?

Aan de andere zyde:

Of schoon men toelei, met een t'zaam-verbonden magt,
Om *Pruischens* Opperhoofd van zynen Troon te zetten,
God, die den Eeuvelmoed der Vyanden belacht.
Kon hunnen aanslag door myn FREDRIKS arm beletten;
Hy sterkt dien grooten Vorst en onverwin'ren Held,
Die, door zyn hulp, het Ryk in Vrede heeft hersteld.

Veerstraat.

Het Huis van WOLTER WILLEMSSEN, *Koninglyke Tol-Knecht*, was
mede fraai verlicht; op de rechte en linke zyde vertoonde zig
een zwarten *Adelaar*, met het Byschrift:

Vivat Fredericus Borussiae Rex.

En daar onder stond:

De *Tol-Knecht*, in den Dienst des Konings steeds gereed,
Verbandt, met *Emmerik*, nu al het voorig leed,
In dezen Oorlogstyd by hem zes Jaar gedraagen,
Daar FREDRIK, *Pruischens* Vorst, de steun en 't welbehaagen
Van 't Volk, de grootste Held, dien ooit *Europa* zag,
Met zynen Vyand sluit een wenschlyk Vreë-verdrag.

Bui-

Buiten de Veerpoort.

By HENDRIK WILZON, *Veerschipper op Weezel*, zag men het Huis met eenen Eereboog verfierd, en deftig geillumineerd zynde, daar in te leezen het volgende, praelende met eenen *Adelaar*, en 's Konings Naam,

F. R.

Nu zal de Koopmanschap, en Scheepvaard weder bloeijen,
En ongestoord het Heil van Land en Steden groeijen,
Daar *Pruisfchens Oorlogs-Held*, de Roem van 't Nageslacht,
Den Vrede 't Duitfche Ryk, en 't Volk heeft toegebracht.

Kom *Emriks Burgery!* help my zyn Daaden looven,
Uw Koning streeft in Roem de Al-oudheid ver te boven.
Roep met my, vol van Vreugd! leef Grootte FREDERIK!
Gedugte Ryks Monarch, des Vyands vreeze en schrik!

* * *

Het Huis van den *Verpachter*, J: DERCKSEN, aan de *Veerpoort*, zag men insgelyks door veele brandende Lampen verlicht, en aldaar las men voor een Venster:

ô FRIEDRICH! ein tapferer Held,
Erzeiges du dich in dem Feld.
Ja selbst in dem grôsten streit,
Hat FRIEDRICH Fried und Heyl bereit.

Voor het tweede:

Manniger hat viel Licht vors Glafs,
Den doch nicht recht behertzigt das,
Den ist es besser wenig Licht,
Wann es von hertzen recht geschicht,
Drum recht von hertzen allezeit,
Da FRIEDRICH uns den Fried bereit.

Voor het derde:

ô Großer FRIEDERICH! dein Macht und Lorberkrans,
Verdienet jetst gefierd mit einem neuen glans.

VOOR

Het Juichende Emmerik,

Voor het vierde:

*Nun sag ich, Vivat FRIEDERICH!
Vivat Victoria!*

*Jetzt lustig und jetzt fröhlich,
Nachdem der Fried ist da.
Vivat Victoria!*

*Drum versäumt kein zeit noch weil,
Eingeschuncken, ausgetruncken,
Alles zu des Königs Heil.*

Voor het vyfde.

*Bey FRIEDRICH und die Keyserin,
Hat Mars so lang regieret:*

*Jetzt weichet Mars aus Ihren sinn,
Weil Ihnen Friede sieret.*

*Sie reichen sich darauf die Hand,
Ich hoffe zu ein ewges Band.*

In de Koningstraat.

Tusschen de Huizen van den Heere *Schepen* VAN DULMEN, en den Heere *Notaris* RAAB, stont een dubbelde Eereboog opgericht, waarvoor, aandeene zyde, naar de Steenstraat, vertoond wierd, een zwarten *Adelaar*; met de Letteren *F: R:*, voor de Borst, en eenen Olyftak in zynen bek houdende, met het Onderschrift:

Ante tulit Laurum, qui nunc fert Pacis olivam.

Op de andere zyde insgelyks een zwarten *Adelaar*, met dit Onderschrift:

Magna respectu Animi, invicta respectu Virtutis.

Wyders vertoonde zig van verre, onder de Door-vaart naar de binnen plaats der Behuisinge, van den Heere *Schepen* VAN DULMEN, in perspective, de Tempel van *Janus*, en daar voor de *Godin*

din des Vredes, met Lauweren gekroond, en eenen Olyftak in de hand, met het Onderschrift:

*Jauchzet ihr Bürger, frolocket ihr Staaten!
Der Friede bringt endlich erquickende Ruh,
Durch unseres FRIDERICHS weises berathen,
Schließst man den Janus Tempel nun zu.*

Daar boven was een dubbelde Eereboog van Palm-boomen, en voor denzelfen aan beide zyden, eenige Lauwer-boomen, daar benevens meer naar vooren, ter rechter hand, eene, in de welken een vliegende Faam, met het Byschrift:

Tibi FRIDERICE ob pacem populi gratias agent.

De Faam blaasde uit de Bazuin, Jo! waar onder stont:

Vivat FRIDERICUS Magnus!
Victor ac Triumphator!
Semper Augustus!
Per Pacem Augustissimus!

Aan de linke hand, ook eene vliegende Faam, met dit Onderschrift:

Bona nuncia Pacis perfero.

Deze blaasde: FRIEDE! FRIEDE! En 't volgende Onderschrift:

*Lang lebe FRIDERICH der groffe Furst und König,
Der groffe Held, dem krieg und Friede unterthänig,
Der wo Er kam und sah, wie Cæcar, hat gesiegt,
Und der nun, wie August, die gantze Welt vergnugt.*

Op beide zyden stonden vier Beelden, voorstellende,
Europa, Asia, Africa en America.

Voor het, door een meenigte van Lichten, fierlyk geillumineerd Huis, van den Heer LEUKEN, Goud- en Zilversmid, las men het volgende:

Al word door kunst en noeste vlyt,
 Het Goud en Zilver, om zyn waarde,
 Gedolven uit de schoot der Aarde,
 Op dat het oog en hart verblyd;
 Een grooter Schat, een ryker Zegen,
 Heeft Grooten FREDRIK ons bereid,
 En door vernuft en dapperheid,
 Voor 't Land, na zes Jaar Stryds, verkregen,
 Den Vreê, die Ofirs Goud verdooft,
 Heeft ons die SALOMON gegeven:
 Lang moet dat Rykbelauwerd Hoofd,
 Lang moet die Vrede-Vader leven!

Het Huis van den Heere JAKOB PAKEN, was van onderen tot boven ongemeen deftig en fierlyk geillumineerd, en trok het oog der Wandelaaren naar zig, waartoe de legging van het zelve, niet weinig deed; onder anderen wierd aldaar vertoond:

I. Een vliegende *Mercurius*, houdende in zyne rechte hand eenen Olyftak, en in zyne linke den slange-ftaf;

Waar onder deze woorden:

*Erfreuet dich du Untertan,
 Ich bring dir früh'ge zeitung an:
 Dafs, nach wunschen und nach befften,
 Größer FRIEDRICH, Fried getroffen.*

II. Aan de rechte zyde, was een vliegende *Adelaar*, houdende in zynen bek eenen Oranjen-band, waarop deze woorden: *Magnus in Bello, Magnus in Pace*. In zynen rechten klaauw eenen Olyftak, en in zynen linke een Lauwertak, beschaduwende de Stad *Emmerik*, aan de Rhyn gelegen, door derzelven Wapen, en het uit de Kruik vloeiende Water, waar in het woord *RHENUS* stond verbeeld, en hier onder:

Het

Het dankbaar *Emm'rik* juicht, nu 't Krygs-zwaard in de schede
 Door Hem gegyzeld is, die 't Licht uit 't Duiſter trekt:
 Daar *Pruifchens Adelaar*, 't weêr met zyn vleug'len dekt,
 En groote *FREDRIK*, groot in Oorlog, groot in Vrede,
 Na zo *VeeL KrI Jgs-raMp*, *Zorg* en *Leet*, ten *SCHILD*
 Verſtrekt.

- III. Aan de linke zyde: Een met Lauweren gekroonde Held, als een Romein, in zyn Veld heerlyk gewaad, met Staf en Harnaſch te Paard zittende, die een Leger Krygs-knechten, in wiens bannieren de *Adelaars* pronkten, aanvoerde, en voor wien een gantſche macht, met agterlaating van derzelver Gereedſchap, de vlugt neemt; boven uit de Wolken komen de woorden:

De Heere zy met U, gy ſtrydbaar Held.

En onder ſtond:

Of 't ha *LVe EV* roop *ZIJN VaL beVV*erkt,
 Nog *VVaakt DIE* groote *HeLD*;
 En laagt, In 's Heeren *gVnſt* Verſterkt,
ZIJN Haters *VIt* het *VeLD*.

- IV. Op de eerste Verdieping waaren, aan de rechte zyde, de gekroonde en door elkanderen gevlochte Letteren, *F: R:*, geillumineerd, daar onder de woorden:

Zwyg Oudheid, zwyg uitheemsche Ryken,
 Van Helden ryk van Lauwer-blaân;
 Zy moeten voor de Glorie wyken,
 Van *FREDRIKS* onnaarvolg'bre daân.

- V. Aan de linke zyde, de Letteren, *E: C:*, waar onder:

's Lands Moeder leeft in 's Heeren Zegen:
 Lang blyf die Christen *Debora*,
 Dit zwaar gedrukte Land genegen,
 En heel het van zyn Oorlogsſchaa.

- VI. Op de tweede Verdieping, wierden de Overwinningen, en de daarop roemrugtig gevolgde Vrede, door blaazende Faamen,
 K 2 die

die met Olyf- en Lauwer-kranzen zwierven, uitgetrompet,
het geen zy tot aan de Zon en Maan, die in de bovenste Ver-
dieping hel-fchitterden, fchenen te verheffen.

Ook was daar tegen over, het Huis van den Bakker, Monfr: B: VAN
RAESFELDT, door zeer veele Lichten, zeer fraai verfierd, daar-
by zag men aldaar, eenen in de Lugt vliegende *Adelaar*, met zy-
nen eenen klauw eenen Lauwer-kran, en met den anderen eenen
Scepter houdende; daar boven ftond:

VIVAT KÖNIG FRIDERICH.

En daar onder:

*Hier ſchwebet Preußens Adlaar bin,
Der Sieg und Frieden uns verkündet:
Er ruft ſchreibt FRIDRICH, in den ſin,
Bey dem ihr Schutz und Rube findet.*

De Steenſtraat.

In dezelve zag men het Huis van den *Goud- en Zilverſnid*, Heer F:
STENGEL, door eene menigte van brandende Lampen, fierlyk
verlicht, en onder anderen ook voor een Glas, op een open Veld,
aan de eene zyde, een groot gedeelte ongewerkt Goud en Zilver,
en aan de andere zyde eenen Olyftak, uit de Aarde voorkomende,
vertoond; uit de Wolken kwam de Stem: *Hy is begeerlyker dan Goud,
ja dan veel fyn Goud.*

En daar onder:

Zo komt ge ô Vrede! by geen Zilver op te weegen,
By wien het fynſte Goud, in Deugd en Glans verdwynt;
Gy geeft aan Vorſt, en Kerk, en Land een groot'ren Zegen,
Terwyl uw zuivre gloed, met meerdren luifter ſchynt.

Gy

Gy zyt een Schat, die, meer het eélgemoed' verkwikte,
Dan all' de schatten, die het ryke Peru zend.
Lang blyf de groote Vorst, die ons dit Hail beschikte,
In 't Goud van Liefde en Trouw, in 't dankbaar Hart geprint.

De Woning van den *Koopman*, den Heere J: F: BAUMAN, zeer fraai
geillumineerd zynde, praalde ook met het volgende Jaar-Vaars:

VIVat FrIDerICh! Jo! VIVat eIn Grosfen HeLD,
VVabrer ObfJieger elner gantz VerVVegenen VVeLD.

Niet minder was het Huis van den *Koopman*, Heer HUBERT WIL-
LEMSEN, alomme fierlyk door veele Lichten toegeruft, en men
zag hier.

I. De Afbeelding van zyne Koninglyke Majesteit te Paard, ryden-
de over een Slagt-veld; een hand uit de Wolken komende, hiel
Hem eene Kroon boven 't hoofd, en in eenen, van bovenlich-
tenden Straal, stonden de woorden:

Op Hem zal zyne Kroone bloeijen.

En daar onder:

*Zo word de Held die door zyn Daaden,
Zig onnavolglyk toont,
Met onverwelkb're Lauwer-bladen,
Door de Eeuwigheid gekroond.*

II. Stelde men voor, eenen Held in 't Harnasch, met eenen Degen
in de hand, en daar onder dit woord:

B E S C H E R M T.

Daar naast eene Vrouwe in 't wit gekleed, hebbende den *By-
bel*, in de eene, en in de andere hand eenen *Palmtak*, op haar
Borst een hel-schynende *Zon*, onder haar stond de *Waarheid*,

En wat verder nog eene Vrouwe, in een groen Kleed, vriendelyk van gelaad, aan de Borst eenen tederen Zuigeling houdende, terwyl twee andere Kinderen naast haar stonden, en onder haar las men:

L I E F D E R Y K.

En daarby:

De Koning, dien Gods hart behaagt,
Zal Waarheid trouw beschermen,
En over 't Land, zo zeer geplaagd,
Zig Liefderyk ontfermen.

Zeer deftig was het Huis van den *Koopman*, den Heere JOHANNES WILLEMZEN, met een ongemeen groot getal Lichten, dezen grooten Dag ter eere geillumineerd, en onder anderen wierd het oog der Wandelaaren, door het volgende verluftigd. Hier wierd gezien.

I. De Afbeelding van zyne Koninglyke Majesteit, levens groote, waar onder stond:

FRIDERICUS MAGNUS, REX BORUSSIÆ.

II. Een gekroonde vliegende *Adelaar*, houdende in den eenen klauw eenen Scepter, en in den anderen een Zwaard; hier onder:

Zo bly te moede zwiert, thans *Pruisshens Adelaar*,
Daar men nu niets als Vrede en Vreugde word gewaar.

III. Een Engel, hebbende in de rechte hand een Hoorn des Overvloeds, en in de linke een Lauwertak, waar onder men las:

Zulken vollen Overvloed,, Mag ons Vaderland verwachten,
Nu 't door FREDRIKS Helden moed,, Vrede en Vreugd geniet
voor klachten.

IV. Drie Beelden; het eerste den *Vrede*, het tweede de *Eendragt*, en het

het derde de *Waarheid*, voorstellende, gaande hand aan hand,
en hier by het volgende:

Geluk nu *Kleefschlands Volk*, zie in uw Vaderland,
De *Waarheid*, *Liefde* en *Vreed*, gepaard gaan hand aan hand.

- V. Zyn Koninglyke Majesteits Naam, in geflingerde Letters, om-
kranst met Lauwrier-takken, waar boven een Duive vliegt, met
een Papier in de Bek, daar lang *Leve FREDERIK den Grooten!*
opftaat, en hier onder:

Met nooit dorrende Lauwrieren,
Moet men FRED'RIKS Naam versieren.

Niet minder was het Huis van den Heere en Mejuffrouw FET-
TICH, door eene groote menigte Lichten, prachtig geillumi-
neerd, en inzonderheid behaagden de volgende voorstellingen.

- I. Zag men den Koning te Paard, en daar boven:

Gott lob! hier zeigt sich FRIEDRICH wieder;
Stimt an recht frohe Friedens-Lieder.

En hier onder las men:

Wer ist der Europens Welt,
Durch mutz zum Frieden zwinget?
Allein der Preusfen grüfter Held,
Der uns den Frieden bringet.
Der Julius und Alexander,
Louis quartorze, Printz Eugen,
Ja alle Helden mit einander,
Die müssen unter FRIDRICH stehn.

- II. Vier vliegende *Adelaaven*, kruiswyze boven de Afbeeldinge des
Konings, hier onder het volgende:

Faubzet FRIDRICHS, Unterthanen,
Und besinget euer glück,
Dasz ihr habet, statt der Hanen,
Euren Adler nun zurück:

Der

Het Juichende Emmerik,

*Der ihn hier so lang liefs nisten,
Bifs der Hubertsburgsche Bund,
Ihn gleich wies nach seinen Miften,
Und der Friede wurde kund.*

III. Den vliegende[n] Mercurius. In het Schild was te leezen:

*Die Vorficht hat uns diesen Frieden,
Den ich Posaun, allein beschieden.*

En onder den Mercurius:

*Nun hören auf die Landes Plagen,
Die uns so sehr am Hertzen lagen,
Gluck zu der ealen Friedens zeit,
Des Königs Thron blüb allezeit,*

IV. Een Smid in den arbeid, op een Anbeeld, daar uit Zwaarden,
Ploeg-Yzers gesmeed worden, met het Onderfchrift:

*Der FRIDRICH ist bebertz, im Krieg und in dem Frieden.
Drum küßt Er diesen auch durch seinen Hertzberg schmieden.*

Onder den Smit was te leezen:

*Gott lenckt die Häupter dieser Erden,
Dafz aus Schwerdter Pflug-schaar werden.*

Ook trok het Huis van den Heere OTTERBEIN, *Rektor der Gereformeerde Latynsche Schoole*, door een groot aantal Lichten, de oogen der voorbygaanden naar zig, en men zag daarbenevens, hier het navolgende:

L. Boven de Huisdeur, de Afbeeldinge van zyne Koninglyke Majesteit van *Pruisshen*, en daar onder dit *Adonische Chronicum*:

*Jo! FRIDERIC!
Læta ben Igne
Rest It VIst I
TeM pore PaC Is.*

II. Aan

II. Aan de rechte zyde, boven voor 't Venster:

VIVat sine sine FrEDerICVs, ReX BorVtIæ
TriVMphator, paCIsqVe eXoptatæ restaVtator!

Onder voor 't Venster:

GLorIa Deo In eXCeLsIs! paX In terra proXIME
VIVentIbVs restaVrabIt Vr.

III. Aan de linke zyde, boven voor 't Venster:

Jo! Lætare feLIX EVropa
PLaVDe GerManIa
EXVLta PatrIa
PaX tIbI restIt VIt Vr.

Onder voor 't Venster:

BeatI PaCIFICI, à Deo enIM pro FILIIs habent Vr.

IV. In de tweede Verdieping, aan de rechte zyde, boven in 't Venster: 's Konings Beeltenis, te Paard zittende, houdende in de rechte hand eenen Degen; boven den Koning zweeft een Engel, voerende in de hand eenen Olyftak, met dit Onderschrift:

Patriot! Erfreue dich!

Ruffe: Vivat FRIEDERICH!

Lob und ruhme seine Thaten,

Die mit Gott so wohl gerathen,

Dasz Er nach so mancher schlacht,

Uns den Edlen Frieden bracht.

Onder in 't Venster:

Dabo qVoqVe paCeM VobIs In Vestra regIone
Ita Vt CVbetIs, neqVe sIt, qVIVos eXterrebIt
Levitic: XXVI. v. 6.

V. Aan de linke zyde wierd op de boven Kamer, die naar tyds omstandigheden van dezen grooten Dag, naar behooren, met brandende Kaarszen verlicht was, Zinnebeeldig vertoond. De Koning

L

ning

ning van *Pruisſchen*, in zyne volle Wapenruſting, de deuren van *Janus* Tempel ſluitende, en aan zyne Onderdaanen, die door een meenigte Volks verbeeld wierden, den Olyſtak, een Zinnebeeld van Vrede, aanbiedende, terwyl de Faam uit de Wolken neêr gedaald, den Lof van dien grooten Vorſt uitblaaf;

Onder las men deze woorden:

FREDRIK V's Magn V's, ProteCtor, & GLoria Patr Iæ.

't Is FREDRIK, *Pruisſchens Vorſt*, de Noordſche *Salomon*,
 Die, op het Veld van Eer, zyn Vyand overwon,
 Geen *Griekenland* zag ooit, of *Romen*, zyns gelyken,
 Daar *Alexander* en een *Cæſar* voor moeft wyken:
 Zo lang het Zonnelicht zal aan den Hemel ſtaan,
 Zal nooit zyn dapperheid uit 's Volks geheugen gaan;
 Van *Duitſchland*, *Ooſtenryk*, van *Vrankryk*, en van *Zweeden*
 En *Rusland*, t'zaam vereend, door 't Oorlogs-vuur beſtreden:
 Die door zyn Heldenmoed, verſtand en Krygsbeleid;
 Door zyn gevreesden Arm den Vrede ons heeft bereid;
 Een *Atlas*, die zyn Heir kon door zyn Voorbeeld ſchragen,
 Van wiens doorlugte Daân de Naneef zal gewaagen,
 De *Augustus* zyner Eeuw, die *Janus* Tempel floot,
 Een *Titus* van zyn Volk, een *Scipio* in Nood.

Nog zag men den Berg *Parnaffus* in 't verſchiet, waarop de Negen
Zang-Godinnen, elk met haar Speeltuig in de hand vertoon wierden,
 terwyl *Apollo* aan den voet van denzelven, den Koning met
 eenen Lauwerkrans kroonde, met het Onderſchrift:

De Digt-kunſt, groote Vorſt, roemrugtig Oorlogs-Held!
 Zal moog'lyk vrugteloos een Eeuw en langer zweeten,
 Om uwe Dapperheid, die 't Ryk in Vrede ſtelt,
 Uw Daaden, Wysheid, Deugd en Gaaven uit te meeten,
Apollo, die u houd voor zynen Grooten Zoon,
 Vlegt zelf, ô FREDRIK! beſt uw Hoofd een Letter-kroon.

Onder de Afbeelding van den Koning, las men:

Ziet

Ziet hier de Beeltenis van FREDERIK den Grooten,
 In wien Natuur een schat van gaaven heeft beslooten,
 Die 't Ryk, dat zo veel bloed en traanen heeft gekost,
 Door zyne strydb're Vuist van Vyanden verlost,
 De Helden dapperheid straalt uit zyn Vorstlyk Weezen,
 De Vaderliefde en Deugd is uit zyn Oog te leezen:
 De Luister van zyn Eeuw, het groote Wysheids-Licht,
 Het Waerelds-Wonder, dat veel wond'ren heeft verricht.

A: HECKENHOEK.

De Behuizing van den *Goede* LEVI JOZEPHS, was mede door veele
 Lichten versierd, en hier zag men, aan de eene zyde, den *Pruis-*
sische zwarten Adelaar, met dit Byschrift, in 't Hebreeuwsch:

יחי אדני המלך לעלם

Zynde genomen uit 1 *Koning*: 1. *ψ*: 31. *Myn Heere de Koning levee*
in Eeuwigheid!

Aan de andere zyde, den Naam van zyn Koninglyke Majesteit, door
 elkanderen getrokken, en daar onder ook in de Hebreeuwfche taal:

התי' יהוה עכך ניכור

't Geen ontleend is, uit *Richt*: 6. *ψ*. 12. *De Heere is met U, gy*
strydbaar Held!

Voor de Deur, was een Eereboog opgericht, met verscheide Kroo-
 nen, in de middelste was dit Byschrift te leezen:

Hab ich viel im krieg gelitten, jetzund ist es alles gut,
Dann ich bin und bleib ein Königliche Pruisische Schutz-Jud.

By den *Organisi der Gereformeerde Gemeente*, Monfr: FUCHS, wiens
 Huis door een meenigte Lichten fraai gellumineerd was, zag
 men:

L 2

I. Eenen

- I. Eenen Eereboog voor de Deur opgericht, en daarin deze woorden:

*Was wollen wir in Emmerich mehr?
Der König gibt uns Fried und Ehr.*

- II. Voor een Glas-raam, 's Konings Beeltenis, houdende den Veldheer-staf in zyne rechte Hand, en daarby:

Zie hier des Adlaars Toom, der Sax- en Ong'ren schrik,
Den tweeden Konstantyn, den Grootsten FREDERIK,
Een Vader voor zyn Volk, een Koning in zyn Raaden,
Een Wysgeer op den Troon, een Casar in zyn Daaden,
Een Atlas, die zyn Ryk op eigen schoud'ren toort,
Het Wonder zyner Eeuw, 't waar' Toonbeeld van een Vorst.

- III. Vertoonde men 's Konings Borstbeeld, op de andere zyde, en dit Onderschrift:

*Es lebe FRIDERICH der kluge, der weise.
Es lebe der Adler, der tapffre Preuze.
Es lebe das Pferd so Lilien tritt.
Es lebe mein König, so leben wir mit.*

- IV. Een van de jonge Heeren Kostgangeren, had op zyn Kamer, den Koning te Paard zittende, verbeeld, waar achter een groote Waschkaars brandde, en dit Byschrift las men daar onder:

*Mein König hat seins gleichen nicht,
Drum brenn ich nur ein eintz'ges Licht.*

- V. Zag men den Zwartten Adelaar, met dit Onderschrift:

*So schlägt des Adlers Blitz, den Feind und Neyd da nieder,
Hingegen blühet nun der Sieg und Frieden wieder.*

Insgelyks was het Huis van den Apotheker, den Heere V: GIMBORN, door een groot getal van brandende Lichten, naar tyds omstandigheid, fraai versierd; ook zag men hier het volgende voorgefeld:

Eene

Eene Vrouwe, bleek van Weezen, leggende met het Hoofd op haar Hand, voor haar stond een Schild, en daar op de woorden *Duc Cliviæ*; zy zat aan een voorby loopende Rivier, waarin het woord *Rbenus* te leezen was; de Zonging in het Oosten op, en uit de Wolken kwam een Hand, die de Vrouwe een Olyftak aanbodt, en daar onder:

Zo word het kwynend Land gezond,
En van zyn' Oorlogs-kwaal genezen,
Nu in den schoonsten Morgenfond,
Het Vrede-licht is opgerezen!

Geen Balzem-zap, geen Kruidery,
Haalt by de kragt der Vreë Olyven,
Zy zyn de zekerste Artzeny,
Om Oorlogs-Plaagen te verdryven.

Lang leef der *Fruisfchen* Vorst en Held,
Bevryd van veege-ziekte en kwaalen,
Die 't Land, schier afgemat, hersteld,
En thans doet ruimer Adem haalen!

Men zag een fraaije Illuminatie, aan het Huis van den Heere *Koopman*, J: W: DRONKYP, dat rykelyk met Lichten, in de boven en onderste Vensteren, was versierd, en boven de Huisdeur stonden de Letteren, F: R:, waar onder men het volgende las:

Al wat de Aloudheid ooit verheeven heeft getoond,
In Moed en Dapperheid, in Deugd, Verstand en Zeden;
Wat Vorsten by haar ooit met Luister zyn gekroond,
Die voor het Recht des Volks, en voor de Vryheid streden:
Dit alles, en nog meer, wat zy ooit heerlyk zag,
En aan het Nageslagt ten voorbeeld kan vermelden,
Stelt *Grooten FRED'RIK* ons in eenen held'ren dag;
Zyn Dapperheid verdooft den roem der grootste Helden:
Men Eer' dien *SALOMON*, dien Temmer van 't geweld,
Die Stad en Land en Kerk, en Volk in Vrede stelt.

Aan het Welgeillumineerde Huis, van Monfr: HEND: HENDRIK-
SEN, las men voor het eerste Venster:

Vivat Grosser FRIDERICH!
*Alle Welt bewundert dich,
Du hast uns gross Heil beschieden,
Embrich dankt dir fur den Frieden,*

Voor het andere :

*Schwenckt ihr getreue Unterthanen,
Schwenckt vor freud die Sieges Fahnen
Ruft den besten König zu:
FRIDRICH! leb in Heil und Ruh!*

Ongemeen fraai en deftig was het Huis, van den Heere *Besier* VAN
KREYFELDT, door een groot aantal van brandende Lichten geïl-
lumineerd, daarby wierd hier het volgende gezien:

I. Op de rechte zyde:

Onder. Een Held in 't Harnasch te Paard, met den Veldheer-staf
in zyne rechte Hand, rondom in het Veld, waar over hy reedt,
wierden Legers, Tenten, doode Lichamen, en allerlei wegge-
worpene Oorlogs-Tuig gezien; vlugtende Legers ontdekte men
in 't verschiet.

Boven. In de Wolk en vertoonde zig een Driehoek, en in denzelven een
Oog, (de Voorzienigheid betekenende,) rondom in een Glans,
waarvan een heldre Straal, op den Geharnasten Held affchoor.
Uit de Wolken kwam eene Vrouwe neederdaalen, in het wit
Gekleed, met een Olyf-krans om het hoofd, houdende onder
de linke arm een Hoorn des Overvloeds, en in de rechte hand
eenen Olyftak, dien zy den Held aanbood.

Hier onder stonden deze Regels:

Zo staat *Europaas grootste Held*, „ Bewaakt door 't Alziende Oog,
Zyn Vyand uit het Oorlogs-Veld „ Terwyl Hem van om hoog,
De

De schoone Vreë d' Olyftak biedt,
 Die 't VoLLe Hoorn Van HeIL op Kleefs LanD ne De rgIet.

II. Op de linke zyde.

Onder. De zagt-vloeiende *Rbyn-stroom*, waar in zig de *Rbyn-God* vertoonde, met een nest *Ysvoogelen* (*Halcyoné* genaamd,) rondom zwommen *Rbyn-Nimfen* en *Tritons*, die op hunne hoornen blaasden; in 't verschiet Zeilden eenige Schepen.

Boven. Brak de Zon door de duistere Wolken heenen, terwyl 'er een *Pruissische Adelaar* door de Lugt vliegt, met eenen Olyftak in den bek, en hier onder deze Regels:

Zo breekt het heilzaam Vrede-Licht,, De duistere Wolken door,
 De *Rbyn-God* juicht op dat gesicht,, En 't Rhyn-Najaden-Choor,
 Vermits de Scheepvaart, die herleeft,
 Lang HeIL aan 't kVVIJnenD LanD, na De Oor LogspLaagen geeft.

III. In het midden van het Huis.

Vertoonde zig van verre, de Koninglyke Naam, *F: R:*, in een perspectieve; aan de beide zyden, zag men Lauwer-Boomen en fraaije Beelden, en hier onder lasmen:

*Es wünschen Rbur und Rhein,
 Leb grosser FRIDERICH!
 Du Landes SALOMON!
 Die Städten lieben dich.*

Daar naaft, was het Huis van de *Weduwe C: HAGEMAN*, insgeelyks door eene meenigte Lichten, rykelyk geillumineerd, en men zag hier, den Koninglyken *Pruissischen Adelaar*, en daar onder:

*Invictus gratam post mille pericula pacem,
 Restituis Patriæ, Rex FRIDERICÆ, tuæ.*

Men

Men zag verder, voor de Woning van den Heere HERMANUS RIETVELD, *Junior*, eene menigte brandende Lichten, zo boven als onder, in de Venster-raamen, terwyl het Glas boven de Deur versierd was, met eene Inscriptie, luidende in 't Latyn:

In Utrumque Paratus.

Waar onder stond:

De roem van *Pruisfchens* Vorst praalt nu in vollen luister,
Daar zyne Dapperheid ons schenkt den nutten Vreë,
Die heldre Vreugde-Zon verdryft het ak'lig Duister,
En brengt door haare komst en Heil en Welvaard meë.
Leef, Groote FREDERIK! beschermt door 't Al-vermogen,
Uw Naam blijft met uw Roem de Sterfelykheid onttoegen.

Tusschen het Huis van den Heere JAARSMA, *Predikant der Doopsgezinde Gemeente*, 't geen zeer deftig geillumineerd, en alwaareen fraaije perspeftive van Kaarszen, door middel van eenige Spiegels, te zien was, en het Huis van Monfr: SCHOENMAKER, stond een welverfielde Eereboog opgericht, waarin een *Pruisfifche Adelaar* hing, aan de eene zyde van denzelven las men dit Byschrift:

L E E V E

F R E D E R I K;

DE HOOP EN LIEFDE VAN ZYNE ONDERDAANEN,
DE SCHRIK VAN ZYNE VYANDEN,
HERSTELLER VAN DEN VREEDDE,
BEVORDERAAR VAN KONSTEN, FABRIEKEN KOOPHANDEL,
KENNER EN BEGUNSTIGER DER WEETENSCHAPPEN.
V A D E R VAN ZYN VOLK!

En aan de andere zyde dit Vaarsje:

De Vrede, 't dierbaarst' Heil op Aard,
Meer dan Triumf en Krygs-roem waard.

Die

Die Staat en Kerk kan Welvaard geeven,
En Vorst en Volk doet veilig leeven,
Ziet zig door FREDRIKS strydb're Hand,
En Wys beleid, hersteld in 't Land.

Aan 't einde van 't gemelde perspective, zag men, in 't verschieet
Hubertsburg verbeeld, en dit Byschrift:

Uw Naam, *o Hubertsburg!* leeft door den grooten Dag,
Toen in uw Luft-paleis voor 't Ryk, het Vreê-Verdrag
Door *Pruiffchen*, *Oostenryk* en *Saxen* wierd geslooten,
Onsterfelyk, met den Naam van FREDERIK den Grooten!

Een weinig verder, zag men het Huis van den Heere *Advocaat POLL-
MAN*, niet alleen door een aanzienlyk getal Lichten, voor alle
Vensters, voortreffelyk versierd, maar ook las men 'er onder de
Afbeeldinge van zyne Koninglyke Majesteit, het hier onderstaan-
de Vaars:

*Ist diese Arbeit nicht gerathen,
So sehe FRIEDRICH! an dasz Hertz,
Von deinem treuen Advocaten,
Den meist gedruckt des Krieges schmerz:
Doch alles ist nun uberstanden,
Gnug, dasz du unser furst nur bleibst,
Regent von allen dienen Landen,
Vor Teutschland die Gesetze schreibst,
Wo ist ein König wol auf Erden,
Der so viel hat gethan als du?
Du machest, dasz wir wieder werden,
Dein Volk, o Schöpfer unser Ruh!
Die du so mühsam und mit schwitzen,
Mit Löwenmutz, und viel gefahr,
In einem Donnern einem Blitzen,
Uns nun gestellet wieder dar,*

M

Drum

Het Juichende Emmerik,

Drum alle treue Untertanen,
 Hat Fumeron gleich unser geld,
 Stekt fröhlich auf die friedens Fabnen!
 Was ist wohl besser auf der Welt,
 Als dafs wir FRIDRICH wieder haben,
 Den Salomon, dem keiner gleicht,
 An tapferkeit, an Geistes Gaben,
 Und uns die Last wierd machen leicht!
 Die Nachwelt wird noch die Geschichte,
 Und was du grosser Held gethan,
 Dem Erdkreiß mitten im Gesichte,
 Als eine Fabel seben an.
 Es ist zu viel für einen König,
 Und übersteiget den verstand,
 Allein es ist für dich nur wenig,
 Dan was dich führt, is Gottes Hand.
 Die weiche nicht von deinem Throne,
 Sie schütze immerfort dein Haufs,
 Es blübe stets des Adlers Krone,
 Ruft alle Vivat FRIDRICH aus!

Voor het Huis van de *Gebroederen* VERVOORT, dat mede zeer fraai geillumineerd was, las men voor een Venster:

Ecce redit FREDERICUS, nosque redimus ad Illum,
 Nos fumus Illius, noster, & Ille manet.

Tot ons keert FREDERIK, tot Hem, wy zyne Kind'ren,
 Nu Hy ons Vader blyft, wat zou voortaan ons hind'ren!

Onder deze Vaarzen, stond de Koning FREDERIK afgebeeld, te Paard zittende, en naar zyn Land wederkeerende, de *Vrede* reed voor uit, zyne Majesteit wierd gevolgt door de *Eendragt* en *Liefde*, ook te Paard rydende: Deze vier Verbeeldingen stonden op een Rad, 't welk altyd draaide.

Voor

Voor een tweede Venster.

FrIDerICVs paCeM præfert LaVrIs.

Zo steLt ge ô FreD'rIk! Vreê, nog hooger Dan LaV-
rIeren,
Geen sChooner Eerekroon kan onze HeLDen sIeren.

Voor 't derde.

PaX gaVDere jVbet qVos CVnqVe negotIa tangVnt
AVrea paX DICtIs aVrea Dona feret.

De Heer WYNAND VAN DEN EMSTER had zyn Woning zeer deftig en Luisterryk, door een groot getal Lichten, voor alle Vensters bezet, onder anderen waaide ook boven van den Gevel eene by uitstek groote Vlag, en men las voor een der Glaazen, het volgende:

*Erfreuet euch gedruckte Stad,
Dan FRIDRICH lebet noch
Er ist der uns erlöset hat,
Vom feindlich schweren Joch,
Lang leb, sein Helden müß zum lobn,
Der Preussen GIDEON!
Lang sitzt und herrscht auf seinen Thron,
Der Norder SALOMON!*

Het Huis van den Heere Schepen HÜLS, den Jongeren, was niet minder, zo wel door veele Lichten, als door de volgende Verbeeldingen versierd:

Voor het eerste Venster zag men,

Twee Altaaren, en op het eerste een Rood-vuurig Hart, getekend F: R:, waar boven de Dankbaarheid zegenende, de linke Hand en haar Aangezicht opwaarts hiel, in de rechte Hand had zy eenen Pyl, en wees daar mede naar het tweede Altaar, waarop

M 2

veel

veel zwarte Harten, in een Pyramiede opgehoopt staan; zy spreekt:

*MILLIonen aVCh zV VVenIg,
Gott zV Loben In Den König,*

Addre diese zahl,

Man findet auf einmabl,

Das Jahr, den Monath, Tag,

Der Ewig grünen mag.

1 7 $\frac{2}{13}$ 6 3.

Voor 't tweede:

Een Dank-Altar, waar voor twee Engelen knielen, met de Aangezichten ter Aarde, houdende met beide handen een yder boven het Hoofd, een Rood vuurig Hart, geteekend F: R: uit de Wolken komt een Straal, met dit Schrift:

Ich Segne Dich.

Tuffchen de Engelen stond:

VVer IeboVa Lobet;

En benedewaarts:

Den Danck erhebt,

VVeIL FrIDrICH Lebte.

Der diese zahl betracht,

Der findet das sie macht,

Den Monath, Tag und Jahr,

Da Embrich danckbar war.

1 7 $\frac{3}{13}$ 6 3.

** * **

Voor het met veele Lichten geillumineerde Huis van den Heere
Notaris J: W: GOOSSENS, las men:

FrIDerICVs prop ItIVs BorVffor VM ReX,

VIVat NestorIs annos, fa VeatqVe,

nobIs Pa CIs AVthor.

** * **

Niet

Niet alleen was het Huis van Mejuffr: de *Weduwe SCHUURMANS*, met eene menigte Lichten voor de Vensters gesierd, maar men zag 'er ook Verbeeld een zwarten *Adelaar*, met dit Onderschrift:

*Lebe FrIDerICh! grosser MonarCb,
KünIg Von PreVssjen, 1763.*

In eenen wel-ingerichten Eereboog, las men:

*FRIDERICI reditus nobis hæc gaudia fecit,
Plaudite per virides dulciter ite vias.*

Insgelyk was de Woning van den *Chirurgyn Monfr: H: NIELEN*, niet alleen fraai verlicht, maar ook zag men aldaar Verbeeld:

I. Een gewond Mensch, in wiens Wonden door de *Godinne des Vredes* Olyven Oly gegooten wierd, en da r onder:

*Des Krieges Wunden und harte Beulen,
Vermach nur der Balsam des Friedens zu heilen.*

II. Een Soldaat met eenen blanken Degen, en een groote Knevel, aan de zyde een Tafel, daar Scheerbekken en Messen op leggen, en deze woorden:

*Ihr Krieger, trotz mit eurem Schwert und Knebel-baart,
Allein ihr künnet jetzt nach hause kehren,
Dan der Friede wird uns Scheren,
Auf eine viel gelindere art.*

III. Den *Nyl*, een Revier in *Egipten*, welke de Landen overstroomde, en vrugtbaar maakte en daarby:

*Der holden Friede ist gleich dem Nieles Fluss
Dafs, so verdorret, durch ihm erleben muss.*

IV. Wierd een *Chirugyns Winkel* vertoond, waarin een schoone *Potte* zien was, daarop met gouden Letteren stond:

O L I V E N Ö E L.

Hier onder:

Nichts werdet ihr in meinem Winckel finden,
 Das so schön als der Olieven-Safft,
 Dan diefer hat die angenehme krafft,
 Zertrennte Hertzen zu verbinden.

Niet minder fraai was het Huis van den Heere *Koopman*, J: VAN
 DULMEN, geillumineerd, en met eenen zwarten *Adelaar* versierd,
 waar onder men de volgende woorden las:

Nu zal, na drukkend Krygs-gevaar,
 De Vrede ons Land tot Heil verstrekken,
 Terwyl ons *Pruisfchen Adelaar*,
 Zal weder met zyn vleug'len dekken.

Onder 's Konings Naam stond:

Myn FRED'RIKS Naam, voor lang geheiligd
 Aan de Eeuwigheid, door Helden-daân;
 Blyf voor de Nyd en List beveiligd,
 Tot eens dit Zichtb're zal vergaan!

Eindelyk en ten laaftten, was het Huis van Monfr: C: VAN HAA-
 REN, van rondomme, door veel Lichten, niet onaangenaam ge-
 illumineerd, en men zag aldaar:

Eenen Eereboog met eene Kroon daarin, en boven den Boog den
 vliegende zwarten *Adelaar*, insgelyks met een Kroon versierd,
 en daarby:

Laat de Zee des Oorlogs bruisfchen,
 't Helden Hoofd der dappre *Pruisfchen*,
 Heeftze door Gods hulp, bepaald,
 Hy heeft ons den Vreë gegeven,
 En zo 't vreemde Volk verdreeven,
 Waar door 't Land weër adem haalt.

H E T

H E T
L I E V E V R O U W E
B R O E D E R S C H A P ,

Heeft by deszelfs Vreugderyken optocht, in deze aangenaame
Dagen, het volgende ons mede gedeeld:

De dappre DAVID, heeft den *Philistyn* geslaagen,
En dwong dien sterkren *Reus* door's Heeren Arm en Hand:
Zo heeft Held FREDERIK, de Zeege weggedragen,
En in Gods mogentheid, tot troost van't gantsche Land,
Het Vyand'lyk geweld, hoe groot en sterk verdreven,
Gantsch *Vrankryk*, *Oostenryk*, het *Ryk*, en *Rus*, en *Zweed*,
Gemoedigd afgekeerd, en ons den Vreë gegeven,
Ons *Broederschap* dankt GOD, die zulks door FREDRIK deedt.

Q U I R I N U S
B R O E D E R S C H A P

Gaf, by die zelfde gelegenheid, het volgende:

*Ihr Paucken schallet,
Kanonnen knallet!
Dann QUIRIN, der grosse Held,
Mit seinem tapffern muth,
Hat oft gesritten in dem Feld,
Und nicht verschont sein Blut:
Wem König FRIDRICH auch nicht weicht,
Mit seiner starcken Hand.
Drum man ihm Lorber, Palmen reicht,
Durch dieses gantsche Land.*

INSGELYKS
 SANCT JOHANNES
 BROEDERSCHAP

Deelde, by dezelfde Heugelyke omftandigheid,
 ons dit navolgende mede:

Sollen Sanct Johannis BRUDER,
 Nicht zu unsers Königs Ruhm,
 Singen Fried- und freuden Lieder?
 Sollen wir sein Eigenthum,
 Nicht den Landes Fürst erheben?
 Ja! man ruffe frölich aus:
 Himmel las den König leben!
 Segne Preuffens Helden-Haus!
 Daz wir lang, Ihm Untertänig,
 Smecken edlen Friedens-saft,
 Also Wunsch vor feinen König,
 Sanct JOHANNES BRUDERSCHAFT.

